

Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Kalmer Tikerpe

EESTI POLITSEIAMETNIKE TÖÖS ESINEVATE OHUTEGURITE,
TÖÖÕNNETUSTE JA RAKENDATAVATE MEETMETE ANALÜÜS

Lõputöö

Juhendaja:

Katrin Saar, BSPH

Kaasjuhendaja:

Tõnis Kaasik, tasemeõppe
vanemspetsialist

Tallinn 2011

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta: Mai 2011
Töö pealkiri: „Eesti politseiametnike töös esinevate ohutegurite, tööõnnetuste ja rakendatavate meetmete analüüs“	
Töö autor: Kalmer Tikerpe	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
Lühikokkuvõte: Töö maht koos lisadega on 42 lk, töö põhiosa moodustab 40 lk ning selles on 8 tabelit. Viidatud allikate loetellu kuulub 50 nimetust. Töö on kirjutatud eesti keeles. Töö vormistamisel on aluseks võetud „Üliõpilastööde koostamise ja vormistamise juhend“, kinnitatud rektori 01.11.2010 käskkirjaga nr 6.1-5/363. Lõputöö eesmärgiks oli osutada tähelepanu politseiametnike töös esineda võivatele ohuteguritele, analüüsida Eesti politseiametnike tööõnnetuste tekkepõhjuseid ning Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) abinõusid politseiametnike võimalike terviseriskide vähendamiseks. Eesti politseiametnike tööõnnetuste tekkimisel suurimate terviseriskide hindamiseks analüüsiti PPA poolt ajavahemikul 2000-2010 registreeritud tööõnnetuste andmeid. Andmete statistilisel analüüsil selgus, et psühholoogiline ohutegur (töövägivald ja tööstress) on Eesti politseiametnike suurim terviserisk tööõnnetuste tekkimiseks. Selgitamaks ja hindamaks olukorda tööohutuse ja tervishoiu alal, kasutati süvaintervjuud PPA politseiametnikest spetsialistide ning juhtide seas. Uuringus selgus,	

SISUKORD

ANNOTATSIOON.....	2
SISUKORD	4
SISSEJUHATUS	6
1. POLITSEIAMETNIKE TÖÖS ENIM ESINEVAD OHUTEGURID NING TÖÖANDJA ABINÕUD NENDE ENNETAMISEKS.....	9
1.1. Politseiametnike töös enim esinevate ohutegurite iseloomustus	9
1.1.1. Füüsilised ohutegurid.....	9
1.1.2. Bioloogilised ohutegurid	11
1.1.3. Füsioloogilised ohutegurid	13
1.1.4. Psühholoogilised ohutegurid	14
1.2. Politsei- ja Piirivalveameti abinõud erinevatest ohuteguritest põhjustatud terviseriskide vähendamiseks.....	15
1.2.1. Ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna riskianalüüs ja tegevuskava.....	15
1.2.2. Töötajate väljaõpe.....	15
1.2.3. Isikukaitsevahendid	16
1.2.4. Töötajate tervisekontroll.....	16
1.2.5. Töötajate vaksineerimine.....	17
1.2.6. Tugiisikute programm	18
1.2.7. Tervise edendus	18
2. TÖÖÕNNETUSTE ANALÜÜS JA TÖÖKESKKONNAKORRALDUSE KUVAND TÖÖTAJATE SEAS	20
2.1. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste analüüs.....	20
2.2. Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkonnakorralduse kuvand töötajate seas	25
2.2.1. Uuringu sihtrühm ja valim.....	25

2.2.2. Uuringu meetod ja küsitlustöö.....	26
2.2.3. Uuringu tulemused	26
3. TULEMUSED JA ARUTELU	30
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	35
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	36
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	40
LISA 1. INTERVJUU KAVA.....	41

SISSEJUHATUS

Iga politseiametnik on koolitatud, varustatud, volitatud ja kohustatud tungiva vajaduse korral kasutama (surmavat) jõudu, samuti puutuvad politseiametnikud oma töös palju kokku erinevate ohuteguritega, mis ohustavad omakorda nende elu ja tervist. Üheks selliseks ohuks on kinnipeetavate rünnakud. Kontakt erinevate inimestega suurendab nakkusohtu (HIV, hepatiit jne), võimalikud on liiklusõnnetused. Töös esinevate ohtude ja probleemsete klientidega suhtlemise tõttu on politseiametnikel suur psühholoogiline pinge, mis võib viia tööstressini. Politseiametnike töös esinevate ohtude tõsidust näitab ka fakt, et alates 1991. aastast on Eesti Vabariigis teenistusülesannete täitmisel hukkunud 20 politseiametnikku.¹

Teisest küljest veedavad politseiametnikud märkimisväärse osa oma tööajast selliste rutiinsete ülesannete täitmisega nagu õigusrikkumiste kohta protokollide vormistamine, liiklusõnnetuste fikseerimine ning kodanike avalduste ja naabrite või pereliikmete vaheliste vaidluste lahendamine, samuti tegeledes muude erinevate kodanike teenindusega seotud tegevustega. Politseiametnik võib mitmeid tunde ilma välitööd tegemata olla hõivatud näiteks erinevate õigusrikkumiste ja avalduste kohta materjalide vormistamisega või jooksvate administratiivsete ülesannetega, mis võtavad märkimisväärse aja nende tööpäevast.

Ei ole palju tööandjaid, kes eeldavad, et nende töötajad satuvad õnnetustesse seoses nende igapäevatööga, seega ei ole Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) tavaline tööandja. 2011. aasta veebruari seisuga on ühendasutuse koosseisus enam kui 5000 politseiametnikku, kellele lisanduvad üle 1600 tavaametniku ja abiteenistuja, mis teeb PPA-st ühe suurima tööandja Eestis.² Kuid ka politseiametnikud, nagu kõik teised, vajavad kaitset. Autor leiab, et politseiametnike töös esinevaid ohutegureid käsitlev uurimistöö on aktuaalne ja vajalik, kuna see puudutab iga politseiametnikku. Põhjalikud teadmised politseiametnike töös esinevate ohutegurite kohta võimaldavad rakendada asjakohaseid ennetusmeetmeid vältimaks või vähendamaks tulevikus võimalikke terviseriske ning kutsehaiguste väljakujunemist.

¹ Kohv, T., „Keegi ei ole kuulikindel“ (2011), kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/uudised/uudis.dot?id=253316> (05.05.2011).

² Politseiasutuste teenistujate koosseisud, vastu võetud Siseministri määrusega 01.02.2010 nr 2, jõustunud 13.02.2010 — RTL 2010, 6, 109.

Seni on politseiametnike tervishoiu teemal Sisekaitseakadeemia lõpetanute poolt valminud üks lõputöö 2008. aastal.³

Käesoleva lõputöö koostamisel läbiviidud uurimistöö tulemusi saab kasutada PPA personalibüroo töökeskkonna ja -tervishoiutalitus ühendameti tööohutuse ja tervishoiu hetkeolukorra hindamisel ja sellealase töö planeerimisel.

Lõputöö eesmärgiks on osutada tähelepanu politseiametnike töös esineda võivatele ohuteguritele. Töö üldeesmärgi saavutamiseks on püstitatud alaeesmärgid:

- analüüsida politseiametnike töös esinevate tööõnnetuste tekkepõhjuseid ning otsida võimalikke seaduspärasusi;
- analüüsida PPA abinõusid võimalike terviseriskide vähendamiseks aidates parandada sellega PPA tööohutuse ja tervishoiu olukorda.

Lõputöö uurimisprobleemiks on küsimus, kuidas on PPA-s täidetud tervishoiu põhiülesanded (esmane profülaktika, tööõnnetuste uurimine ja ennetamine; töökeskkonna arengu planeerimine) ning kas kehtestatud meetmed ja tegevused on kooskõlas politseiametnike seas enim tööõnnetusi põhjustavate ohuteguritega.

Lõputöö uurimisülesandeks on selgitada välja, millised on Eesti politseiametnike töös esinevate tööõnnetuste peamised tekkepõhjused ning milline on PPA tööohutuse ja tervishoiu hetkeolukord.

Teoreetiline tagapõhi ja meetodika

Lõputöö esimeses peatükis keskendutakse politseiametnike töös enim esinevate ohutegurite iseloomustamisele ning tööandja poolt ohuteguritest põhjustatud terviseriskide vähendamiseks rakendatud abinõude kirjeldamisele. Ohutegurite iseloomustamiseks kasutatakse kutsehaiguste- ja tervishoiualast teabe- ja meditsiinikirjandust, samuti lisatakse illustreerivaid näiteid erinevatest teadusartiklitest, milles on käsitletud uuringuid sarnaste ohutegurite toime kohta politseiametnikele. Tööandja poolt rakendatud abinõude kirjeldamiseks kasutatakse väljavõtteid vastavatest seadustest, PPA poolt välja töötatud erinevaid ohutusjuhendeid, PPA peadirektori käskkirjaga kinnitatud kordasid jne.

Lõputöö teises peatükis analüüsitakse PPA poolt ajavahemikul 2000-2010 registreeritud tööõnnetuste andmeid ning uuritakse PPA töökeskkonnakorralduse kuvandit töötajate seas.

³ Mänd, A., „Eesti politseiametnike oht olla nakatud vere teel levivate infektsioonidesse tööülesannete täitmise ajal“, lõputöö, Sisekaitseakadeemia politseikolledž (2008).

Käesoleval hetkel puudub PPA-s tööõnnetuste alane andmebaas, kuid on olemas ajavahemikul 2000-2009 toimunud tööõnnetusi kajastavad koondtabelid ning vastavad andmed ka 2010. aasta kohta. Tööõnnetusi kajastavate andmete analüüsi abil soovitakse välja selgitada Eesti politseiametnike töös enim tööõnnetusi põhjustanud ohutegurid ning selle, kas ja kuidas on tööõnnetused seotud politseiametnike soo ning vanusega. Nimetatud andmetega tutvumiseks on saadud luba PPA uurimistööde kooskõlastamise komisjonilt (06.12.2010 kiri nr 1.3-13/59304).

Selgitamaks olukorda tööohutuse ja tervishoiu alal PPA-s, kasutatakse süvaintervjuid. Kasutades intervjuude tulemusi, analüüsitakse PPA töökeskkonnakorralduse kuvandit eri tasanditel, erinevates allstruktuurides, erinevat tööd tegevate ning eri staažiga politseiametnike seas. Süvaintervjude läbiviimiseks on saadud luba PPA uurimistööde kooskõlastamise komisjonilt (03.02.2011 kiri nr 1.3-13/59304).

Eesmärgist lähtuvalt soovitakse intervjuusid analüüsides leida vastused järgmistele küsimustele:

- kuid võrd oluliseks peavad politseiametnikud tervislikku ja ohutut töökeskkonda ja kuidas nad seda tõlgendavad;
- milline on politseiametnike teadlikkus töökeskkonnakorralduse valdkonnades (tegutsemine tööõnnetuste puhul, tervisekontrolli võimalused, sportimisvõimalused jne);
- milline on PPA töökeskkonnakorralduse praegune seis politseiametnike hinnangul.

Lõputöö kolmandas peatükis esitatakse ülevaatlilikult uuringu tulemused ning tõlgendatakse neid, sõnastatakse järeldused ning tehakse ettepanekud PPA töökeskkonnakorralduse parendamiseks.

Autor tänab asjatundliku kaasabi eest PPA personalibüroo töökeskkonna ja -tervishoiutalituse spetsialiste.

1. POLITSEIAMETNIKE TÖÖS ENIM ESINEVAD OHUTEGURID NING TÖÖANDJA ABINÕUD NENDE ENNETAMISEKS

1.1. Politseiametnike töös enim esinevate ohutegurite iseloomustus

1.1.1. Füüsilised ohutegurid

Füüsilised ohutegurid on⁴:

- 1) müra, vibratsioon, ioniseeriv kiirgus, mitteioniseeriv kiirgus (ultraviolettkiirgus, laserkiirgus, infrapunane kiirgus) ja elektromagnetväli;
- 2) õhu liikumise kiirus, õhutemperatuur ja -niiskus, kõrge või madal õhurõhk;
- 3) masinate ja seadmete liikuvad või teravad osad, valgustuse puudused, kukkumis- ja elektrilöögioht ning muud samalaadsed tegurid.

Kõrgendatud müratase

Politseiametnikud puutuvad müraga kokku peamiselt välitööd tehes – sireenid, linnaliiklus jms. Vastavalt kehtivatele normidele on lubatud maksimaalne müratugevus kuni 85 dB.⁵ Linnaliikluse müratase võib tippunnil küündida 90 dB-ni.⁶

Müra võib avaldada kahjulikku mõju eeskätt närvisüsteemile ja selle kaudu kogu organismile. Kestev vali müra kurnab närvirakke, põhjustades peaaajukoos pidurduse, aeglustuvad psüühilised protsessid, tekib peavalu, väheneb mälu ja tähelepanuvõime, alaneb töövõime ning suureneb tööõnnetuste arv. Mürarohkel töökohal nõrgeneb kuulmine vastavalt tööstaaži suurenemisele.⁷ Viimasel ajal on epidemioloogilistel uurimustel saadud tõendeid selle kohta, et töökoha või liikluse müra mõju all olemine on üks kõrgenenud vererõhu ning südame ja vereringeelundkonna haiguste riskitegureid. Ka see risk kasvab koos vanuse ja tööstaažiga.⁸ Politseiametnikud puutuvad müraga kokku ka rutiinse laskealase ettevalmistuse käigus. Vastavas uuringus selgus, et isegi juhul, kui politseiametnikud kasutasid laskeharjutustel

⁴ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, 16.06.1999, jõustunud 26.07.1999 – RT I 1999, 60, 616, § 6, lg 1.

⁵ Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid, vastu võetud Sotsiaalministri määrusega 04.03.2002 nr 42, jõustunud 01.07.2002 – RTL 2002, 38, 511.

⁶ Loogna, N., *Kutsehaigused* (Tallinn: Teabekirjanduse OÜ, 2007), lk 94.

⁷ Loogna, N., *Kutsehaigused*, *ibid*, lk 95-96.

⁸ Jauhiainen, T., Vuorinen, H.S., Heinonen-Guzejev, M., *Ympäristömelun vaikutukset* (Helsinki: Edita Prima OY, 2007), s 35.

isikukaitsevahenditena samaaegselt kõrvaklappe ja kuulmekäigusiseseid kõrvatroppe, siis vaatamata sellele registreeriti neil 10 aasta möödumisel märgatav kuulmiskahjustus mõlemas kõrvas helisageduse vahemikus 500-4000 Hz.⁹

Erinevad ilmastikuolud

Äärmuslikel ilmastikuoludel võivad olla tõsised ning pikaajalised mõjud tervisele, kuigi teaduslikke uuringuid selle kohta on teostatud vähe. Väli tingimustes puutub politseiametnik kokku tuule, niiskuse, vihma, lume ja eri temperatuuridega. Võimalikud on suured temperatuurikõikumised konditsioneeritud autosalongist väljumisel ja väli tingimustes töökohustuste täitmisel. Halvad ilmastikuolud soodustavad külmetushaiguste teket ning suurendavad külmakahjustuse võimalust. Töötamine liigniiskuses ning normist madalamal temperatuuril (19-23 °C) soodustab inimese keha üldist jahtumist (kaasnevad külmetushaigused), nahahaiguste, luude- ja liigesehaiguste teket (liigesepõletikud jm liigesekahjustused).¹⁰

Õhusaaste

Politseiametnikud on üheks võimalikuks riskigrupiks, kuna puutuvad tööalaselt kokku kõrgete saasteainete sisaldusega. Kiiresti arenevas Eestis ei ole õhu saastatuse probleem enam uus. Õhusaaste ärritab silmi, ülemisi hingamisteid ja kopsu. Õhusaaste puhul on veelgi olulisemad kroonilised mõjud, mis tulenevad küllalt madalatasemelise õhusaaste pikaajalisest ekspositsioonist. Siin on olulised peened osakesed, mis on kompleksne segu väga väikestest osakestest ja vedeliku piisakestest. Teaduslikes uuringutes on tõestatud, et peened osakesed võivad põhjustada negatiivset tervisemõju madalamatelgi kontsentratsioonidel kui hetkel kehtivad piirväärtused.¹¹

Õhusaaste tervisemõju politseiametnike tervisele on hinnatud mitmetes teadusuuringutes. Näiteks Bangladeshis Rahvavabariigi pealinna Dhaka 50 liikluspolitseiniku seas läbiviidud õhusaaste tervisemõju uuringutes kopsufunktsioonile selgus, et kui kuni viieaastase tööstaažiga uuringus osalenutest vajasis seoses kopsude seisundiga arstiabi vaid 10 %, siis kuni kümneaastase tööstaažiga uuringus osalenutest vajasis arstiabi ligikaudu 50 % ning enam kui kümneaastase tööstaažiga vajasis arstiabi juba kaks kolmandikku uuringus osalenutest. Uuringu andmed näitasid, et lisaks vanusele mõjutasid kopsude seisundit ka tööstaaži pikkus ning politseiametniku kasv. Võrdlev analüüs näitas siiski, et peamine mõjufaktor oli tööstaaži pikkus

⁹ Wu, C.C., Young, Y.H., „Ten-year longitudinal study of the effect of impulse noise exposure from gunshot on inner ear function“, 48 *International Journal of Audiology* (2009), No 9, 655-660, p 655.

¹⁰ Kүүdorf A., „Välikoristustööde terviseriskid“, 15 *Eesti Töötervishoid* (2007), nr 1, 44-50, lk 46-47. <www.ti.ee/public/files/KergendaKoormat/vk_terviseriskid.pdf> (01.04.2011).

¹¹ Orru, H., „Välisõhu kvaliteedi mõju inimeste tervisele Tallinna linnas“, õhusaaste tervisemõju uurimustöö, Tartu Ülikool (2007), lk 2.

ehk kokkupuude õhusaastega.¹² Näitena toodud uuringu tulemused ei ole siiski ülekantavad Eesti politseiametnikele, sest Eesti suurimas linnas on ligikaudu 400 000 elanikku, kuid Bangladeshis Rahvavabariigi pealinna Dhakas 14,251 miljonit elanikku.¹³

1.1.2. Bioloogilised ohutegurid

Bioloogilised ohutegurid on mikroorganismid (bakterid, viirused, seened jm), sealhulgas geneetiliselt muundatud mikroorganismid, rakukultuurid ja inimese endoparasiidid ning muud bioloogiliselt aktiivsed ained, mis võivad põhjustada nakkushaigust, allergiat või mürgistust.¹⁴ Kui meditsiinitöötajate tööalase nakatumise ohtu on laialdaselt uuritud ja dokumenteeritud, siis vastavasisulisi uuringuid politseiametnike seas on vähe kirjeldatud.

Nahkaläbivate vigastuste kohta läbiviidud retrospektiivses uuringus New Yorgi politseiametnike kohta selgus, et nahkaläbivate vigastuste esinemissagedus oli 3,9 vigastust 1000 töötaja kohta. 87,6 % kõikidest nahkaläbivatest vigastustest olid tekitatud inimese hammustusest. Enim nahkaläbivaid vigastusi saanud politseiametnikest oli 20-29-aastased ning tööstaažiga 4-10 aastat. Lisaks selgus, et enam kui 60 % kinnipeetud korrariikujatest olid süstivad narkomaanid.¹⁵ Võrdlusena võib tuua, et Eesti politseiametnike seas oli 2010. aastal nahkaläbivate vigastuste esinemissagedus 6,6 vigastust 1000 töötaja kohta.¹⁶

Politseiametnikud puutuvad oma kutsetöös rutiinselt kokku vere või muude kehavedelikega ning süstivate narkomaanidega. Süstivate narkomaanide seas on enam levinud C-hepatiit. HIV-nakkuse ning teiste infektsioonide levimuse uurimise kohaselt oli 2008. aastal Tallinnas C-hepatiiti nakatunud 90 %, B-hepatiiti 71 %, HIV-i 47,5 %, peitejärgus olevasse tuberkuloosi 8 % ja süüfilisse 7 % süstivatest narkomaanidest. Tallinnas esines 39 % süstivatest narkomaanidest kõik kolm enam levinud infektsiooni (HIV, B- ja C-hepatiit) ning 32 % kaks enam levinud infektsiooni (B- ja C-hepatiit) korraga.¹⁷

Alljärgnevalt on toodud info nelja enam levinud infektsiooni leviku kohta Eestis.

¹² Rahman, M.A., Badruzzaman, A.B.M., Rahman, H.M., „Assessing the Impact of Exposure to Polluted Air on the Pulmonary Systems of Service Personnel Using a Peak Flow Meter“, 11 *Australian Journal of Basic & Applied Sciences* (2010), No 4, 5533-5549, p 5533.

¹³ The Central Intelligence Agency: the World Factbook, „Bangladesh: Major cities - population“ (2009) <www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bg.html> (29.03.2011).

¹⁴ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, *supra nota* 4, § 8, lg 1.

¹⁵ Pagane, J., Chanmugam, A., Kirsch, T., Kelen, G.D., „New York City Police Officers Incidence of Transcutaneous Exposures“, 46 *Occupational Medicine* (1996), No 4, 285-288, p 285.

¹⁶ PPA poolt ajavahemikul 2000-2010 kogutud tööõnnetuste ja vigastuste andmed, kättesaadavad PPA töökeskkonna ja -tervishoiutalitusest.

¹⁷ Lõhmus, L., Rüütel, K., Abel-Ollo, K., Loit, H-M., Talu, A., Uusküla, A., „HIV-nakkuse ning teiste infektsioonide ja riskikäitumise levimus süstivate narkomaanide seas Tallinnas ja Kohtla-Järvel“, uurimustöö, Tervise Arengu Instituut, Tartu Ülikool (2008), lk 41-42.

Hepatiit

1990. aastatel suurenes järsult süstitavate narkootikumide tarvitamine Eestis ning tekkis soodne olukord nakkuste levikuks süstimistarvikute teistega jagamise kaudu. Alates 1996. aastast tõusis järsult registreeritud B- ja C-hepatiidi juhtude arv (nt 1997. aastal registreeriti vastavalt 565/272 juhtu, 1998. aastal 495/367 juhtu). Kõrge tase hepatiidide levikus püsis 2001. aastani, millele järgnes registreeritud HIV-juhtude plahvatuslik kasv. Alates 2002. aastast on toimunud nii B- ja C-hepatiit kui ka HIV-nakkuse juhtude arvu langus. Alates 2005. aastast on hepatiididesse nakatumise näitajad mõnevõrra kõikumad, kuid püsivad tugevalt alla saja juhu aastas.¹⁸

AIDS (omandatud immuunpuudulikkuse sündroom)

Alates 2000. aastast on Eesti kogunud ühte tõsisemat HIV epideemiat Euroopas ning endiselt on Eestis registreeritavate uute HIV-juhtude määr Euroopa kõrgeim, kuid 2001. aasta tippseisuga võrreldes on nakatunute arv siiski vähenenud ja stabiliseerunud. See ei tähenda, et nakatumise määr Eestis on tähtsusetu või vastuvõetav.¹⁹

Teatatud tööõnnetused nahkaläbivate vigastuste kohta näitavad, et politseiametnikel on oht nakatuda vere vahendusel leviva infektsiooniga. 2010. aastal PPA-s registreeritud tööõnnetuste vigastuse liikidest moodustasid haavad ja pindmised vigastused 31,9 % kõigist registreeritutest.²⁰

Tuberkuloos

Tavakäsitluse järgi peetakse tuberkuloosi asotsiaalide, vangide ja narkomaanide haiguseks ning osaliselt on see ka tõsi, kuna asotsiaalsed haiged ravile ei jõua ning näiteks ligikaudu kümnendik süstivatest narkomaanidest on nakatunud peitejärgus olevasse tuberkuloosi.²¹

Eesti paistab maailmas silma ravile raskesti alluvasse tuberkuloosi haigestumise kõrgete näitajate poolest. Haigestumise tõus algas Eestis 1990. aastate alguses ning pärast viit aastat tõusu kahekordistus 1997. aastal, mil registreeriti 51 uut tuberkuloosijuhtu 100 000 elaniku kohta. Kuigi 2000. aastast on Eestis tuberkuloosijuhtude arv langenud keskmiselt 8 % aastas, on Eestis 2008. aasta Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) raporti kohaselt ravile raskesti alluva tuberkuloosi esinemise poolest Euroopa Liidu tippriik, edestades Lätit ja Leedut.²²

¹⁸ Murd, M., Trummal, A., „HIV ja seotud nakkused arvudes 2009. aasta seisuga“ (2010), Tervise Arengu Instituut, statistika, lk 26, <rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/2909/1/Murdjt2010.pdf> (31.03.2011).

¹⁹ Drew, R., Donoghoe, M., Koppel A., Laukamm-Josten, U., Politi, C., Rotberga, S. *et al.*, *Evaluation of fighting HIV/AIDS in Estonia* (Copenhagen: World Health Organization, 2008), pp 8-12.

²⁰ PPA poolt ajavahemikul 2000-2010 kogutud tööõnnetuste ja vigastuste andmed, *supra nota* 16.

²¹ Lõhmus *et al.*, „HIV-nakkuse ning teiste infektsioonide ja riskikäitumise levimus“, *supra nota* 17, lk 41-42.

²² Kliiman, K., „Highly drug-resistant tuberculosis in Estonia: Risk factors and predictors of poor treatment outcome“, the dissertation of the degree of Doctor of medicinal Sciences, University of Tartu (2010), pp 12-19.

1.1.3. Füsioloogilised ohutegurid

Füsioloogilised ohutegurid on füüsilise töö raskus, sama tüüpi liigutuste kordumine ning üleväsimust põhjustavad sundasendid ja -liigutused töös ning muud samalaadsed tegurid, mis võivad aja jooksul viia tervisekahjustuseni.²³

Füüsiline ülekoormus

Pikad perioodid, mis politseiametnikel tuleb autos ebamugavas asendis veeta, avaldavad mõju lihaskonnale ja liigestele. Kõige enam ohustavad mitmed seljahädad, nt mittespetsiifiline seljavalu, selgrootülide vahelise diski nihe, istmikunärvi põletik.²⁴

Politseiametnikud on ohustatud pikki perioode autoga sõites erinevatel põhjustel²⁵:

- enamasti on tegemist suurt kasvu meesterahvastega, kellel on kogukas varustus, mis takistab mugava istumisasendi valikut;
- ametiautode istmed võivad olla suurest kasutamiskoormusest deformeerunud;
- kiirele väljakutsele sõites on sageli tegemist kiirenduste või äkkpidurdustega;
- sõitmine on sageli seotud pingutava füüsilise aktiivsusega, nt jooksmine või raskuste tõstmine;
- politseiametnikud veedavad enamiku oma vahetuse aja autos istudes;
- sageli on autos ka kaasreisijad tagaistmel, mis omakorda takistab pikka kasvu meesterahvastel liigutada autoiste enda jaoks mugavasse asendisse.

Inglismaal viidi läbi uuring leidmaks seoseid politseiametnike luu-lihaskonna vaevuste ning autos veedetud perioodi vahel. Uuringu tulemusena tõdeti, et esineb oluline seos politseiametnike alaseljavalude esinemissageduse ning autos veedetud perioodi vahel. Politseiametnikel, kes veedavad pikki perioode autos, on suurem risk alaseljavalude tekkeks võrreldes nende politseiametnikega, kes oma töö jooksul istuvad, seisavad ja tõstavad raskusi. Uuringu andmete põhjal avaldus ka seos randme-/käevalude ning autos veedetud perioodi vahel. Õlavalu täheldati enam mootorrattapolitseinikel, mis oli ilmselt tingitud raske ratta tõstmisest ja liigutamisest.²⁶

Politseis sõidavad suviti ka jalgrattapatrullid. Keskmiselt veedab jalgrattapatrull 24 tundi nädalas jalgrattal sõites. Erinevad uuringud on näidanud, et on olemas seos kuse-suguelundite

²³ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, *supra nota* 4, § 9, lg 1.

²⁴ Aaviksoo, E., „Elukutseliste autojuhtide kutsega seotud terviseriskide teke ja nende vältimine“, 13 *Eesti Töötervishoid* (2005), nr 4, 37-41, lk 38.

²⁵ Gyi, D.E., Porter, J.M., „Muscoskeletal problems and driving in police officers“, 48 *Occupational Medicine* (1998), 153-160, p 153.

²⁶ Gyi, D.E., Porter, J.M., „Muscoskeletal problems and driving in police officers“, *ibid*, p 159.

väärtundlikkuse ja seksuaalse talitlushäire ning ratta kõva ja kitsa sadula vahel.²⁷ Liiga kitsa sadula puhul jääb keharaskus kubemepiirkonna pehmetele kudedele ning avaldab survet piirkonda läbivatele närvidetele ja häirib lokaalset verevarustust. Liiga jäik ja kõva sadul võib ebatasasel teel sõites põhjustada põrutusest tingitud istmiku- ja kubemepiirkonna kahjustusi.²⁸ Laia ja pehme sadula kasutamine võimaldab oluliselt (66 %) vähendada survet lahkliha piirkonnale, vähendades kaebusi ning ei sega politseiametnikul oma tööd efektiivselt sooritada.²⁹

1.1.4. Psühholoogilised ohutegurid

Psühholoogilised ohutegurid on monotoonne või töötaja võimetele mittevastav töö, halb töökorraldus ja pikaajaline töötamine üksinda ning muud samalaadsed tegurid, mis võivad aja jooksul põhjustada muutusi töötaja psüühilises seisundis.³⁰

Tööstress ning töövägivald (õnnetusjuhtumid ja traumad)

Politseitöös esineb tavaliselt ägedaloomuline situatsioonistress, mis on seotud traumaatilise sündmusega ja millest võib areneda posttraumaatiline stressihäire ning krooniline stress, mis tuleneb rohkem töökorralduslikest probleemidest või negatiivsest avalikust arvamusest. Politseistressi iseloomustavad sagedased tugevad plahvatuslikud stressireaktsioonid.³¹

Oluliseks stressiriskiks on erinevalt tavakodanikest politseinike kokkupuude surmaga, oht elule ja füüsiliste vigastuste tekkeks, töötamine vaenulikus keskkonnas, hirm juriidilise vastutuse, toimetuleku, eksimise, töö tagajärgede ja avalikkuse kriitika ees. Politseiametnikud otsivad stressi maandamiseks harva sotsiaalset toetust. Politseiametnik ei saa stressi redutseerimiseks situatsioonist lahkuda, mistõttu ta kipub oma pingeid välja elama klientide ja kolleegide peal. Politseis kasutatakse teistest ametitest rohkem stressiga toimetulekuks alkoholi ja nikotiini, tõmbutakse sagedamini eraldatusse, kogetakse viha ning eitatakse oma stressi.³² USA-s on politseiametnike tööd võrreldud sõjategevusega, kus politseiametnik peab olema igal hetkel valmis võitlema tundmatu vaenlasega. Kui Vietnami sõja veteran viibis sõjategevuses vähemalt 9 kuud, siis politseiametnik peab tavaelus igapäevaselt kokku puutuma vägivallaga tänavatel.³³

²⁷ Schrader, S.M., Breitenstein, M.J., Lowe, B.D., „Cutting Off the Nose to Save the Penis“, 5 *Journal of Sexual Medicine* (2008), No 8, 1932-1940, p 1932.

²⁸ Rannamaa, I., *Jalggrattasport: I-III tase* (Tallinn, Sunprint Invest, 2007), lk 21.

²⁹ Schrader, S.M., Breitenstein, M.J., Lowe, B.D., „Cutting Off the Nose to Save the Penis“, *supra nota* 27, p 1932.

³⁰ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, *supra nota* 4, § 9, lg 2.

³¹ Anion, L., *Politseinike ja nende klientide vaimsest tervisest* (Tallinn: Eesti - Rootsi vaimse tervise ja suitsidoloogia instituut, 2005), lk 7.

³² Anion, L., *Politseinike ja nende klientide vaimsest tervisest*, *ibid*, lk 8.

³³ Violanti, J.M., Paton, D., „Police trauma: Psychological Aftermath of Civilian Combat“ – Violanti, J.M., Paton, D. (ed), *Police trauma: Psychological Aftermath of Civilian Combat* (Illinois: Charles C. Thomas, 1999), 5-9, p 5.

1.2. Politsei- ja Piirivalveameti abinõud erinevatest ohuteguritest põhjustatud terviseriskide vähendamiseks

1.2.1. Ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna riskianalüüs ja tegevuskava

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse (TTOS) § 13 lõige 1 kohustab tööandjat riskianalüüsi tulemusena koostama kirjaliku tegevuskava, milles nähakse ette ennetusabinõud terviseriski vältimiseks või vähendamiseks ning töötingimuste parandamiseks.³⁴

PPA riskihindamise kui ka tegevuskava koostamise protsessi kaasati nii organisatsiooni esindajad (töökeskkonna ja -tervishoiutalituse spetsialistid, juhid, allüksuste juhid jne) kui ka töötajate esindajad. PPA töökeskkonna riskianalüüsi läbiviimist alustati 2009. aastal, kui viidi läbi töötajate küsitlus, kus töötajad hindasid ankeedis ise enda töös esinevaid ohte. 2010. aastal jätkus ankeetide täitmine. Kõiki PPA töötajaid ei olnud võimalik kaasata antud küsitluse asutuste ühinemisprotsessi tõttu. Töökeskkonnaspetsialistid viisid läbi PPA hoonete töökeskkonna kaardistamise, mille käigus märgiti üles töökeskkonnas esinevad ohutegurid. Hinnati ohtude riskitasemed ning toodi välja meetmed riskide likvideerimiseks või vähendamiseks.³⁵

01.04.2011 seisuga olid teostatud PPA, Põhja, Ida, Lõuna ja Lääne Prefektuuri töökeskkonna riskianalüüsid ning nende alusel oli koostatud tegevuskava, kuid loetletutest oli kinnitatud vaid Lääne ning Ida Prefektuuri töökeskkonna riskianalüüsid.³⁶

1.2.2. Töötajate väljaõpe

PPA-s toimub regulaarne politseiametnike eri- ja füüsiline ettevalmistus.³⁷

Töökohal korraldatavate eriettevalmistuse treeningute eesmärgiks on ennekõike³⁸:

- 1) politseiametnikele tööks vajalike teadmiste ja oskuste säilitamine;

³⁴ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, *supra nota* 4, § 13 lg 1.

³⁵ Saar, K., „Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkonna riskianalüüs“, PPA töökeskkonna ja -tervishoiutalitus (2010), lk 3.

³⁶ Ida Prefektuuri ja Ida Prefektuuris tööpiirkonnas töötavate Politsei- ja Piirivalveameti ametnike töökeskkonna riskianalüüsi kinnitamine. Ida Prefektuuri prefekti 09.02.2011 käskkiri nr 11, kättesaadav PPA siseveebis (16.03.2011); Lääne Prefektuuri ja Lääne Prefektuuris tööpiirkonnas töötavate Politsei- ja Piirivalveameti ametnike töökeskkonna riskianalüüsi kinnitamine. Lääne Prefektuuri prefekti 27.12.2010 käskkiri nr 137, kättesaadav PPA siseveebis (16.03.2011).

³⁷ Politseiametniku ning Politsei- ja Piirivalveameti kõrgema ametniku kutsesobivusnõuded, sh haridusnõuded ning nende kontrollimise tingimused ja kord, vastu võetud Siseministri määrusega 14.12.2009 nr 66, jõustunud 01.01.2010 – RTL 2009, 95, 1401.

³⁸ PPA, „Eri- ja füüsiline ettevalmistus“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/eri-ja-fyysiline-ettevalmistus/> (17.03.2011).

- 2) uue relvastuse, erivahendite ja varustuse, taktikate kasutamise õpetamine (nt pehme kilp, amoki taktika, teleskoopnui jne);
- 3) tööks vajaliku motivatsiooni hoidmine.

Eriettevalmistuse treeninguid ja arvestusi viivad läbi spetsiaalse koolituse ja eriettevalmistuse saanud instruktorid, kes teevad instruktoritööd täiskohaga või oma põhitöö kõrvalt täiendava tööülesandena.³⁹

1.2.3. Isikukaitsevahendid

Tööandja on kohustatud varustama töötajaid isikukaitsevahenditega, kui õnnetuse või haigestumise ohtu töökeskkonnas ei saa vältida ega piirata tehniliste ühiskaitsevahendite või töökorraldusabinõudega.⁴⁰ Politsei isikukaitsevahendite loetelu ja enesekaitsevahenditele esitatavad nõuded on sätestatud siseministri 14.12.2009 määruses nr 62.⁴¹ Lisaks on PPA-s tagatud ka desinfitseerimisvahendid nahale (kätele), jalgadele ja pindadele.

Isikukaitsevahendite valimise, soetamise ja kasutamise kohta 01.04.2011 seisuga PPA-s eraldi korda ei ole kehtestatud. Isikukaitsevahendite vajaduse määravad töökeskkonnaspetsialistid võttes arvesse vahetute juhtide ja politseiametnike ettepanekuid. Isikukaitsevahendite kasutamise kohta korraldatakse PPA-s teabepäevi. Töötajate välja- ja täiendõppe süsteemi loomine on personalibüroo 2011. aasta tööplaanis.

1.2.4. Töötajate tervisekontroll

Tööandjapoolne töötajate tervisekontrolli korraldamise kohustus tuleneb TTOS-i § 13 lõige 1 punktidest 7 ja 7¹: tööandja on kohustatud korraldama tervisekontrolli töötajatele, kelle tervist võib tööprotsessi käigus mõjutada töökeskkonna ohutegur või töö laad, ning kandma sellega seotud kulud.⁴² Töötajate tervisekontroll põhineb töökeskkonna riskianalüüsil ning töökohas esinevate ohutegurite hinnangul.⁴³

Politseiametnike tervisekontrolli kord on sätestatud Vabariigi Valitsuse 17.12.2009 määruses nr 212 „Politseiametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli kord ning nende tervisetõendi sisu ja

³⁹ PPA, „Eri- ja füüsiline ettevalmistus“, *supra nota* 38 (17.03.2011).

⁴⁰ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, *supra nota* 4, § 3 lg 5.

⁴¹ Politsei enesekaitsevahendite loetelu ja enesekaitsevahenditele esitatavad nõuded, vastu võetud Siseministri määrusega 14.12.2009 nr 62, jõustunud 01.01.2010 – RT I 2009, 95, 1397.

⁴² Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, *supra nota* 4, § 13 lg 1.

⁴³ Soon S., „Paljud tööandjad ei mõista endiselt tervisekontrolli vajadust“, Tööinspektsiooni infokiri (juuni 2010) <uudiskiri.ti.ee/files/juuni2010_aktuaalne.pdf> (16.03.2011).

vormi nõuded“.⁴⁴ Nimetatud määruse kohaselt peab politseiametnik määrukses ettenähtud tervisekontrolli läbima iga kolme aasta järel eelmise tervisetõendi väljaandmise kuupäevast arvates ning töötervishoiuarstil on meditsiinilise näidustuse korral õigus muuta politseiametniku tervisekontrollile suunamise sagedust.

Põhja ja Lõuna Prefektuuris on töötajate paremaks teenindamiseks loodud oma tervisekabinetid. 2005. aasta aprillis avatud Lõuna Prefektuuri tervisekabinetis läbivad tervisekontrolli kõik Lõuna Prefektuuri töötajad.⁴⁵ 2008. aasta oktoobris avatud Põhja Prefektuuri tervisekabinetis läbivad tervisekontrolli kõik Põhja Prefektuuri ja ka PPA töötajad. Tervisekabinettide peamised eelised on tervishoiuteenuse paindlik ja lihtsustatud süsteem ning põhjalik tagasiside tulemuste kohta.⁴⁶ Ida ja Lääne Prefektuuri töötajad läbivad tervisekontrolli töötervishoiuettevõttes Qvalitas Arstikeskus AS. Et töötajatel oleks mugavam (eelkõige just Lääne piirkonnas) ning et vähendada töötajate ajakulu tervisekontrollile, siis teenindavad töötajaid ka Qvalitas Arstikeskus ASI erivarustusega tervisebussid. PPA siseveebis on töötajate jaoks toodud ka täpsed juhendmaterjalid tervisekontrolli kohta.⁴⁷

1.2.5. Töötajate vaksineerimine

Vabariigi Valitsuse 05.05.2000 määruse nr 144 „Bioloogilistest ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna töötervishoiu ja tööohutuse nõuded” § 6 lõike 2 punkt 7 kohaselt peab tööandja tagama vaksineerimise töötajatele, kes puutuvad kokku bioloogiliste ohuteguritega, mille vastu on olemas tõhus vaktsiin ja lõikest 3 tulenevalt peab tööandja konsulteerima töötervishoiuarstiga töötajate vaksineerimise vajalikkuse ja sobivuse üle. Töötajate vaksineerimine toimub tööandja kulul ja vaksineerimistõend peab olema kättesaadav.⁴⁸ Politseiametnike vaksineerimise kohustus tuleneb politsei ja piirivalve seaduse § 71 lõikest 1, mille kohaselt tagatakse politseiametnikule ja kadetile teenistusega seotud arstlik läbivaatus, regulaarsed terviseuuringud, vaksineerimine ja muu teenistusega seotud arstiabi üldarstiabiga võrdsustatud ulatuses eelarvelistest vahenditest.⁴⁹

⁴⁴ Politseiametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli kord ning nende tervisetõendi sisu ja vormi nõuded, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 17.12.2009 nr 212, jõustunud 01.01.2010 – RT I 2009, 65, 446.

⁴⁵ Tööinspeksioon, „Töötervishoiuarsti kabineti rajamine“, töökeskkonna parimad praktikad, <www.ti.ee/public/files/02_Louna_politseiprefektuur.pdf> (16.03.2011).

⁴⁶ Tööinspeksioon, „Töötervishoiuteenuse pakkumine tervisekabinetis“, töökeskkonna parimad praktikad, <www.ti.ee/public/files/03_Pohja_politseiprefektuur.pdf> (16.03.2011).

⁴⁷ PPA, „Tervisekontroll“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/personal/tookeskkond/tervisekontroll/> (17.03.2011).

⁴⁸ Bioloogilistest ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna töötervishoiu ja tööohutuse nõuded, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 05.05.2000 nr 144, jõustunud 01.07.2000 – RT I 2000, 38, 234.

⁴⁹ Politsei ja piirivalve seadus, 06.05.2009, jõustunud 20.05.2009 - RT I 2009, 26, 159, § 71 lg 1.

PPA töötajaid vaktsineeritakse järgnevate nakkushaiguste vastu⁵⁰:

- A- ja B-hepatiit;
- puukentsefaliit;
- missioonidele ja väliskomanderingutesse suunatud isikuid vastavalt sihtkohariigi epidemioloogilisele situatsioonile;
- 2010. aastal vaktsineeriti kõiki soovijaid pandeemilise gripi H1N1 vastu (tasuta vaktsiin).

Vaktsineeritavate sihtgrupid on valitud vastavalt ametikohtade nakkusohule, mis on varasemalt hinnatud ja kirjeldatud töökeskkonna riskianalüüsis. Lisaks lähtutakse vaktsineerimisel Sotsiaalministeeriumi immunoprofülaktika ekspertkomisjoni vaktsineerimissoovitustest.⁵¹

1.2.6. Tugiisikute programm

PPA tugiisiku programm ja tegevuskava kinnitati politseipeadirektori käskkirjaga 11.07.2008 nr 201. Tugiisiku programmi eesmärk on pakkuda PPA töötajatele võimalust saada tugiisiku toetust isikliku elu või tööprobleemide, stressi, kriiside, traumasündmuste jt probleemide puhul, mis mõjutavad tööl toimetulekut. Tugiisikud valiti vabatahtlikkuse alusel kolleegide hulgast, keda juhid ja kaastöötajad pidasid usaldusväärseteks ning kes kõige paremini suudaksid vastata abi vajavate kolleegide vajadustele. Kandidaatide valikul arvestati sobivaid isiksuseomadusi, suhtlemisoskust, probleemide lahendamise oskust, töö- ja elukogemust. Tugiisikud on läbinud kaheosalise koolitustsükli, kus lisaks kuulamis- ja probleemilahendamise oskuste arendamisele käsitleti erinevaid probleeme, millega tugiisikud tulevikus kokku võivad puutuda, nt alkoholi kuritarvitamine, stress ja läbipõlemine, pere- ja suhte probleemid ning traumaatiliste kriisidega toimetulek. Kõikide tugiisikute nimed ja kontaktandmed on leitavad prefektuuride siseveebis.⁵²

Lisaks tugiisikutele pakuvad PPA töötajatele isikliku elu või tööprobleemide puhul toetust PPA kaplanid.

1.2.7. Tervise edendus

Tervise edendamise all mõistetakse inimese tervist väärtustava ja soodustava käitumise ja elulaadi kujundamist ning tervist toetava elukeskkonna sihipärast arendamist.⁵³ Tervise edendus töökohal on protsess, mis võimaldab inimestel suurendada kontrolli oma tervise üle ja seda

⁵⁰ Nurk, K., „Vaktsineerimine“, Siseministeeriumile saadetud ülevaade vaktsineerimisest, PPA (18.03.2011, kiri nr 4.3-07/13565), kättesaadav PPA dokumendi haldusprogrammist Postipoiss (24.03.2011).

⁵¹ Nurk, K., „Vaktsineerimine“, *ibid.*

⁵² Politseiameti tugiisiku programm ja tegevuskava. Politseipeadirektori 11.07.2008 käskkiri nr 201, kättesaadav PPA siseveebis (17.03.2010).

⁵³ Rahvatervise seadus, 14.06.1995, jõustunud 21.07.1995 - RT I 1995, 57, 978, § 2.

parandada töökeskkonna tervislikuks kujundamise kaudu (Maailma Terviseorganisatsiooni Ottawa Harta definitsiooni järgi).⁵⁴

PPA-s alustas 01.01.2010 parema töökeskkonna loomise ja arendamise eesmärgil tööd töökeskkonna ja -tervishoiutalitus. Talituse põhiülesandeks on töötajate tervise jälgimine tööprotsessis, tööõnnetuste uurimine ja tervisekahjustuste tekkimisel seoste otsimine töökeskkonnas leiduvate ohuteguritega, samuti ennetuslik tegevus kutsahaiguste vältimiseks. Töö paremaks korraldamiseks on igas prefektuuris oma töökeskkonnaspetsialist, kelle poole on võimalik pöörduda.⁵⁵

Enim edendab PPA töötajate tervist hoolitsedes töötajate kehalise vormi eest. Politseiametnikele on Eesti Vabariigi valitsuse määrusega seatud kutsesobivusnõuded, millest üks osa puudutab füüsilist ettevalmistust. Nimetatud määrusest tulenevalt on politseiametnikel kohustus igal aastal läbida eri- ja füüsilise ettevalmistuse katsed.⁵⁶

PPA igas struktuuriüksuses ja prefektuurides töötavad spordiinstruktorid, kes oma piirkonna spordielu koordineerivad ja edendavad ning vastavalt võimalustele oma piirikonnas sportimisvõimalusi tagavad. PPA teeb koostööd Eesti Politsei Spordiliiduga, kes koostöölepingu alusel viib läbi Eesti Politsei meistri- ja auhinnavõistluseid ning koordineerib PPA sportlaste osalemist rahvusvahelistel võistlustel.⁵⁷

Veel tegeleb PPA stressiennetusega, mille üheks näiteks on Lõuna Prefektuuris Tartu peamajas asuv lõõgastustuba. Praktikak kasutatakse tuba siiski harva.⁵⁸

PPA siseveebi abil levitatakse töötajate seas ka töötervishoiuteadmisi – infot nakkushaiguste leviku ja vaksineerimise kohta, töötervishoiu ja -ohutusjuhendeid jne.

⁵⁴ World Health Organization, „Ottawa Charter for Health Promotion“ (21.11.1986), <www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter_hp.pdf> (05.05.2011).

⁵⁵ PPA, „Töökeskkond“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/personal/tookeskkond/> (17.03.2011).

⁵⁶ Politseiametniku ning Politsei- ja Piirivalveameti kõrgema ametniku kutsesobivusnõuded, sh haridusnõuded ning nende kontrollimise tingimused ja kord, *supra nota* 37.

⁵⁷ PPA, „Sport“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/sport/> (17.03.2011).

⁵⁸ Tamm, R., „Hea praktika II: Lõõgastustuba“, *Hea praktika näiteid töökoha tervisedenduses* (Tallinn, Tervise Arengu Instituut, 2010), 26, lk 26.

2. TÖÖÕNNETUSTE ANALÜÜS JA TÖÖKESKKONNA-KORRALDUSE KUVAND TÖÖTAJATE SEAS

2.1. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste analüüs

Tööõnnetuse all mõistetakse töötaja tervisekahjustust või surma, mis toimus tööandja antud tööülesannet täites või muul tema loal tehtaval tööl, töötaja hulka arvataval vaheajal või muul tööandja huvides tegutsemise ajal. Tööõnnetus liigitatakse raskusastme järgi kergeks, raskeks või surmaga lõppenud tööõnnetuseks. Raskeks loetakse tööõnnetust, mis põhjustas töötajale raske kehavigastuse või eluohtliku seisundi.⁵⁹

Ajavahemikul 2000-2010 registreeris PPA 582 politseiametnikega toimunud tööõnnetust, millest surmaga lõppenud tööõnnetusi oli 3 (0,5 %), raskeid tööõnnetusi 88 (15,1 %) ning kergeid tööõnnetusi 484 (83,2 %). Tuvastamata raskusastmega tööõnnetusi oli 7 (1,2 %) (vt tabel 1).

Tabel 1. Ajavahemikul 2000-2010 registreeritud politseiametnikega toimunud tööõnnetused

Põhjus/raskusaste	Kokku	Surm	%	Raskeid	%	Kerged	%	Teadmata	%
Õigusrikkuja rünne	202	0	0	21	10,4	176	87,1	5	2,5
Töö ajal saadud muu vigastus	149	1	0,7	18	12,1	129	86,6	1	0
Sportdivigastus	128	0	0	38	29,7	89	69,5	1	0,8
Liiklusõnnetus	42	2	4,8	8	19,0	32	76,2	0	0
Õigusrikkuja jälitamine	40	0	0	3	7,5	37	92,5	0	0
Nakkusohtlik vigastus	21	0	0	0	0	21	100	0	0
KOKKU	582	3	0,5	88	15,1	484	83,2	7	1,2

Statistiliste andmete analüüsist selgus järgmist:

1. Registreeritud tööõnnetuste arv tõusis oluliselt alates 2007. aastast (üle 65 % võrreldes 2006. aastaga) (vt tabel 2). Tegemist ei olnud siiski kuritegevuse plahvatusliku tõusuga (2008. aastal registreeriti Eestis kuritegusid 1 % võrra enam kui 2007. aastal ning 2 % vähem kui 2006. aastal)⁶⁰, mis oleks võinud osaliselt mõjutada ka tööõnnetuste kasvu, pigem oli tegu varasema tööõnnetuste alateavitamisega ja/või andmete puuduliku andmebaasi sisestamisega.

⁵⁹ Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, *supra nota* 4, § 22, lg 1-2.

⁶⁰ Justiitsministeerium, „Kuritegevus Eestis 2008“ (2009), lk 8, <www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52483/10.+Kuritegevus+Eestis+2008.pdf> (01.04.2011).

Tabel 2. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste jaotumine aastate lõikes

Tööõnnetuse liik	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Õigusrikkuja rünne	0	0	1	1	4	5	8	70	46	31	36
Töö ajal saadud muu vigastus	0	1	0	3	6	11	14	38	30	19	27
Spordivigastus	1	1	3	4	6	17	18	19	23	20	16
Liiklusõnnetus	1	1	1	0	1	3	3	8	11	8	5
Õigusrikkuja jälitamine	1	1	0	0	0	4	4	7	12	7	4
Nakkusohtlik vigastus	0	0	0	1	0	0	0	3	8	3	6
KOKKU	3	4	5	9	17	40	47	145	130	88	94

Tööõnnetuste määr on käesolevas lõputöös defineeritud kui õnnetuste arv 1000 politseiametniku kohta (siinhulgas ei arvestata tavaametnikke ja abiteenistujaid).⁶¹ Alljärgnevalt on toodud ajavahemiku 2000-2010 tööõnnetuste määr aastate lõikes 1000 politseiametniku kohta võrreldes Eesti tööõnnetuste määraga 1000 töötaja kohta (vt tabel 3).⁶²

Tabel 3. Ajavahemiku 2000-2010 PPA tööõnnetuste määr aastate lõikes võrreldes Eesti tööõnnetuste määraga

Tööõnnetuste määr	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
PPA	0,8	0,9	1,1	2,5	4,5	11,7	14,5	44,6	40,1	28,1	20,7
Eesti	4,2	4,2	5,3	5,4	5,6	5,7	5,7	5,7	6,2	4,9	5,6
Erinevus, %	81,0	78,6	79,2	53,7	19,6	48,7	60,9	87,2	86,1	82,6	72,9

Kui võrrelda PPA ja Eesti tööõnnetuste statistikaid, on alates 2005. aastast PPA-s registreeritud oluliselt rohkem tööõnnetusi (nt 2010. aastal 72,9 % võrra rohkem). Kui võrrelda teiste Euroopa riikide statistikat, on PPA-s suhtarvudes tööõnnetusi siiski tunduvalt vähem (nt 2008. aastal oli Soomes 24,2 tööõnnetust 1000 töötaja kohta).⁶³ Oluline on andmete võrdlemisel arvestada asjaolu, et Soomes arvutatakse erinevaid intsidentide määrasid fataalsete juhtumite kohta ja juhtumite kohta, mis toovad kaasa rohkem kui kolmepäevase töövõimetuse. Eeltoodud arvestades oleks 2008. aasta tööõnnetuste määr PPA-s järgmine – 15,5 tööõnnetust 1000 politseiametniku kohta, mis oleks ligi kolmandiku võrra (36 %) väiksem Soome keskmisest tööõnnetuse määrast.

2. Tööõnnetustes oli 80,8 % kannatanuteks mehed, 19,2 % naised (vt tabel 4). PPA personaliarvestusprogramm võimaldas vaadelda naiste ja meeste osakaalu politseiametnike

⁶¹ PPA koosseisu andmed 2000-2010. aasta kohta, kättesaadavad PPA personalibüroos.

⁶² Tööinspeksioon, „Tööõnnetused, kutsehaigused, tööst põhjustatud haigestumised Eesti Vabariigis 1995-2010“ (2010), <www.ti.ee/public/files/2010/vabariik_1995-2010.pdf> (01.04.2011).

⁶³ Official Statistics of Finland: Occupational accident statistics, “Occupational accident statistics 2008“ (30.11.2010), p 7, <www.stat.fi/til/ttap/2008/ttap_2008_2010-11-30_en.pdf> (01.04.2011).

koosseisus ainult 2010. aasta kohta – selle alusel oli naisi politseiametnike seas 34 %, kuid 2010. aasta tööõnnetustes oli 85,1 % kannatanuteks mehed, 14,9 % naised.⁶⁴

Tabel 4. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste sooline jagunemine

Põhjus/raskusaste	Kokku	%	Mehed	%	Naised	%
Õigusrikkuja rünne	202	34,7	172	85,1	30	14,9
Töö ajal saadud muu vigastus	149	25,6	98	65,8	51	34,2
Spordivigastus	128	22,0	119	93,0	9	7,0
Liiklusõnnetus	42	7,2	28	66,7	14	33,3
Õigusrikkuja jälitamine	40	6,9	34	85,0	6	15,0
Nakkusohtlik vigastus	21	3,6	19	90,5	2	9,5
KOKKU	582	100	470	80,8	112	19,2

3. Vanuse järgi oli kõige rohkem tööõnnetusi 25-34-aastaste politseiametnike hulgas (42 % kõigist tööõnnetustest) (vt tabel 5).

Tabel 5. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste esinemissagedus erinevates vanusegruppides

Vanusegrupp	Surm	Rasked	Kerged	Teadmata	Kokku	%
18-24	-	6	97	4	107	18
25-34	1	38	202	2	243	42
35-44	2	36	131	1	170	29
45-54	-	8	52	-	60	10
55-64	-	-	2	-	2	0
65 ja enam	-	-	-	-	-	-
Vanus teadmata	-	-	-	-	-	-
Kokku	3	88	484	7	582	100

Kuna autoril puudusid andmed PPA politseiametnike ealise koosseisu kohta, siis ei saanud teha järeldusi, kas vanusegrupi 25-34 tööõnnetuste kõrge esinemissagedus võrreldes teiste vanusegruppidega võis olla tingitud selle vanusegrupi esindajate liigest enesekindlusest ja/või hooletusest või lihtsast arvulisest ülekaalust PPA politseiametnike koosseisus. Tööõnnetuste väiksem osakaal vanusegrupis 45-54 võis olla tingitud asjaolust, et selles vanusegrupis oli väiksem osakaal välitööd tegevaid politseiametnikke ning et sellesse vanusevahemikku jääb ka politseiametnike võimalus jääda pensionile. Kahjuks ei olnud ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste andmetes märgitud politseiametnike tööstaaži, mis oleks võimaldanud otsida võimalikke seoseid tööõnnetuste esinemissageduse, vanuse ning kogemuse vahel.

4. 34,7 % tööõnnetuses kannatanud politseiametnikest sattusid tööõnnetusse **õigusrikkuja ründe** läbi. 85,1 % intsidentidest olid kannatanuteks mehed, 14,9 % naised. Õigusrikkuja ründe

⁶⁴ PPA koosseisu andmed 2000-2010. aasta kohta, *supra nota* 61.

läbi juhtunud intsidentidest oli 10,4 % tegemist raske tööõnnetusega, 87,1 % kerge tööõnnetusega (kolmel intsidendil oli raskusaste määratlemata) (vt tabel 1 ja 4). Õigusrikkuja rünne, kui tööõnnetuse tekkepõhjus, on kõikidest tööõnnetuse tekkepõhjustest olnud esikohal alates 2007. aastast. Kõrgeim näitaja oli 2007. aastal, mille põhjustas Tõnismäel hauatähise juures tehtud säilmete arheoloogilisest väljakaevamisest tingitud rahutused 2007. aasta 26. aprillist 29. aprillini Tallinnas ja mujal Eestis.

25,6 % tööõnnetuses kannatanud politseiametnikest põhjustas tööõnnetuse **töö ajal saadud muu vigastus** (tööõnnetused, mis teiste tööõnnetuse liikide alla ei kvalifitseeru). 65,8 % intsidentidest olid kannatanuteks mehed, 34,2 % naised. Töö ajal saadud muu vigastuse intsidentidest oli üks surmaga lõppenud tööõnnetus (kannatanu suri plahvatuses saadud vigastustesse) (0,7 %), 12,1 % intsidentidest oli tegemist raske tööõnnetusega, 86,6 % kerge tööõnnetusega (vt tabel 1 ja 4).

22 % tööõnnetuses kannatanud politseiametnikel põhjustas tööõnnetuse **spordivigastus**. 93 % intsidentidest olid kannatanuteks mehed, 7 % naised. Spordivigastuse intsidentidest oli 29,7 % tegemist raske tööõnnetusega, 69,5 % kerge tööõnnetusega (ühel intsidendil oli raskusaste määratlemata) (vt tabel 1 ja 4).

7,2 % tööõnnetuses kannatanud politseiametnikest põhjustas tööõnnetuse **liiklusõnnetus**. 66,7 % intsidentidest olid kannatanuteks mehed, 33,3 % naised. Liiklusõnnetuse intsidentidest oli kaks surmaga lõppenud tööõnnetust (4,8 %), 19 % intsidentidest oli tegemist raske tööõnnetusega, 76,2 % kerge tööõnnetusega (vt tabel 1 ja 4).

6,9 % tööõnnetuses kannatanud politseiametnikest põhjustas tööõnnetuse **õigusrikkuja jälitamine**. 85 % intsidentidest olid kannatanuteks mehed, 15 % naised. Õigusrikkuja jälitamise intsidentidest oli 7,5 % tegemist raske tööõnnetusega, 92,5 % kerge tööõnnetusega (vt tabel 1 ja 4).

3,6 % tööõnnetuses kannatanud politseiametnikest põhjustas tööõnnetuse **nakkusohtlik vigastus**. 90,5 % intsidentidest olid kannatanuteks mehed, 9,5 % naised. Nakkusohtliku vigastuse intsidentidest oli 100 % tegemist kerge tööõnnetusega (vt tabel 1 ja 4).

5. 2010. aasta tööõnnetuste andmed võimaldasid liigitada andmeid õnnetuste muutujate kirjeldamise kaudu (vt tabelid 6 ja 7). Õnnetuste muutujad on klassifitseeritud Euroopa tööõnnetusalase statistika (*European statistics on accidents at work – ESAW*) meetodika alusel.⁶⁵

⁶⁵ European Agency for Safety and Health at Work, „Euroopa tööõnnetuste statistika (*European statistics on accidents at work – ESAW*) metodoloogia“ (2001) <<http://osh.sm.ee/publications/esaw.pdf>> (01.04.2011).

2010. aastal olid sagedasemaks vigastuse liigiks politseiametnikel erinevad nihestused ja venitused (42,5 % intsidentidest). Arvukuselt järgmine vigastuste liik oli haavad ja pindmised vigastused (31,9 %) ning mitmed samaaegsed vigastused (10,6 %) (vt tabel 6).

Tabel 6. 2010. aasta tööõnnetused vigastuse liigi järgi liigitatuna

Vigastuse liik (ESAW) (füüsilised tagajärjed kannatanule)	Kokku	%	Mehed	%	Naised	%
Haavad ja pindmised vigastused	30	31,9	27	33,7	3	21,4
Luumurrud	9	9,6	7	8,7	2	14,4
Nihestused ja venitused	40	42,5	32	40	8	57,1
Amputatsioonid (kehaosade kaotused)	-	-	-	-	-	-
Peapõrutused ja sisemised vigastused	4	4,3	3	3,8	1	7,1
Põletused ja külmakahjustused	-	-	-	-	-	-
Mürgistused ja infektsioonid	-	-	-	-	-	-
Uppumine ja lämbumine	-	-	-	-	-	-
Heli ja vibratsioon	-	-	-	-	-	-
Temperatuuri äärmuste, valguse ja radiatsioonist põhjustatud vigastused	-	-	-	-	-	-
Šokk	-	-	-	-	-	-
Mitmed samaaegsed vigastused	10	10,6	10	12,5	-	-
Mujal klassifitseerimata vigastused	-	-	-	-	-	-
Vigastuse tüüp teadmata	1	1,1	1	1,3	-	-
Kokku	94	100	80	100	14	100

2010. aastal olid sagedasemaks vigastatud kehaosadeks alajäsemed (37,2 % intsidentidest) ning ülajäsemed (33,0 % intsidentidest) (vt tabel 7).

Tabel 7. 2010. aasta tööõnnetused vigastatud kehaosa järgi liigitatuna

Vigastatud kehaosa (ESAW)	Kokku	%	Mehed	%	Naised	%
Pea, lähemalt täpsustamata	7	7,4	6	7,5	1	7,1
Kael, ka selgroog ja selgrootülid	2	2,2	2	2,5	-	-
Selg, ka selgroog ja selgrootülid	3	3,2	1	1,3	2	14,3
Ülakeha ja siseorganid, lähemalt täpsustamata	5	5,3	5	6,2	-	-
Ülajäsemed, lähemalt täpsustamata	31	33	27	33,7	4	28,6
Alajäsemed, lähemalt täpsustamata	35	37,2	28	35	7	50
Terve keha ja erinevad kohad, lähemalt täpsustamata	10	10,6	10	12,5	-	-
Muud eelnevalt defineerimata kehaosad	1	1,1	1	1,3	-	-
Täpsustamata vigastatud keha osa	-	-	-	-	-	-
Kokku	94	100	80	100	14	100

Kokkuvõtvalt võib öelda, et statistika ei näita küll kõike, kuid aitab oluliselt kaasa tööohutuse ja töötervishoiuküsimuste analüüsimisel.

2.2. Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkonnakorralduse kuvand töötajate seas

2.2.1. Uuringu sihtrühm ja valim

Uuringul oli kaks sihtrühma: PPA spetsialistid (põhitööna välitööd ja kontoritööd tegevad politseiametnikud) ning juhid Ida, Lääne, Lõuna ja Põhja Prefektuurist, kriminaalpolitsei- ning korrakaitsepolitseiosakonnast. Vastajate valiku puhul lähtuti sellest, et uuringus oleksid esindatud erinevate ametiastmete ja eri ametikohtade politseiametnikud ning eeltingimuseks oli kontakt politseiametnikuga ning tema nõusolek ja soov vestelda. Antud uuringus küsitleti igas prefektuuris ja osakonnas kolme politseiametnikku (ühte välitööd tegevat politseiametnikku, ühte kontoritööd tegevat politseiametnikku ning ühte juhti). Kokku intervjueriti 18 politseiametnikku. Tegeliku valimi detailset jaotust iseloomustab tabel 8.

Tabel 8. Tegeliku valimi detailne jaotus

Süvaintervjuusid kokku	18
Tööalane staatus	
Põhitööna välitööd tegev politseiametnik	6
Põhitööna kontoritööd tegev politseiametnik	6
Juht	6
Vanuserühm	
18-24	3
25-34	4
35-44	10
45-54	1
Sugu	
Mees	14
Naine	4
Asutus	
Korrakaitsepolitseiosakond	3
Kriminaalpolitseiosakond	3
Põhja Prefektuur	3
Lõuna Prefektuur	3
Ida Prefektuur	3
Lääne Prefektuur	3
Staaž	
0-4	2
4-9	4
10-14	1
15-19	9
20-24	1
25-29	1

Valimibaasina kasutati PPA siseveebis esitatud kontaktide nimekirja.

2.2.2. Uuringu meetod ja küsitlustöö

Autori koostatud küsitluskavas oli kokku 17 küsimust (vt lisa 1). Uuringu küsitlustöö toimus ajavahemikul 16.02–11.03.2011, mil viidi läbi 18 struktureeritud süvaintervjuud (kestusega kuni 0,5 tundi) politseiametnike seas üle Eesti. Kõiki uuringus osalejaid informeeriti uuringu eesmärkidest ja vastuste anonüümseteks jäämisest, samuti asjaolust, et andmete kogumise ning edasise analüüsi võimaldamiseks salvestatakse intervjuu diktofonile. Salvestatud intervjuude kohta koostati anonüümsete värbamistunnustega (vastaja vanus, sugu, tööalane staatus, asutus, tööstaaž) täistranskriptsioonid. Info üldistamiseks kasutati kvalitatiivset tekstianalüüsi.

Süvaintervjuusid analüüsiti järgmistes kategooriates:

- tervislik ja ohutu töökeskkond – mida see tähendab politseiametnikele, kui oluliseks nad seda peavad ning kuidas politseiametnikud tajuvad ja tõlgendavad võimalikke terviseriske;
- tööõnnetused ning tegutsemine nende puhul – milline on politseiametnike teadlikkus selles valdkonnas ning millist tööohutuse alast infot ja koolitust politseiametnikud vajavad;
- PPA tugiisikute programm, tervisekontrolli võimalused, sportimisvõimalused – milline on politseiametnike teadlikkus nendes valdkondades;
- PPA töökeskkonnakorraldus – millised on politseiametnike hinnangul põhilised probleemid ning tööohutuse ja töetervishoiu praegune seis.

2.2.3. Uuringu tulemused

Tervislik ja ohutu töökeskkond

Eranditult kõik uuringus osalejad pidasid tervislikku ja ohutut töökeskkonda väga oluliseks, kuid seda defineeriti mõnevõrra erinevalt.

„Tervislik ja ohutu töökeskkond tähendab seda, et tööd tehes on võimalikult väike võimalus saada tervisekahjustus.“ (Välitööd tegev politseiametnik, M, 19-24a)

„Tervislik ja ohutu tähendab, et ma tööd tehes oma tervist ei rikuks.“ (Juht, M, 35-44a)

Põhitööna välitööd tegevad politseiametnikud tõid enam esile isikukaitsevahendite kättesaadavuse.

„See tähendab, et töö- ja olmetingimused on head, kõigile töötajatele oleks tagatud individuaalsed isikukaitsevahendid.“ (Välitööd tegev politseiametnik, M, 35-44a)

Põhitööna kontoritööd tegevad politseiametnikud tõid esile tööruumide sisekliima.

„Minu jaoks on töökeskkond põhiliselt kabinetis, kabinet peaks olema puhas, valge, soe ja töövahendid ka kaasaegsed – arvutid ja telefonid.“ (Juht, M, 35-44a)

„Peavad olema kaasaegselt remonditud ruumid korraliku ventilatsiooniga.“ (Kontoritööd tegev politseiametnik, M, 35-44a)

Vastates küsimusele oma töös esinevate terviseriskide kohta, oskasid enamus uuringus osalejaist (kümnel juhul) loetleda kahte võimalikku riski, neli võimalikku terviseriski tõi välja üks osaleja. Kõige enam – 12 juhul nimetati füüsilisi ohutegureid (müra, puudulik valgustus, erinevad ilmastikuolud), järgmise terviseriskina nimetati töövägivalda – õnnetusjuhtumeid ja traumasid, üheksal juhul; bioloogilisi ohutegureid (HIV, hepatiit, tuberkuloos jne) kaheksal juhul. Kõige vähem tajuti võimalike terviseriskidena ergonoomilisi ohutegureid (sundasend arvutiga töötades või autos istudes) ning tööstressi – mõlemaid nimetati viiel juhul.

Tööõnnetused ning tegutsemine nende puhul

Tööõnnetuse korral oskaksid tegutseda vastavalt PPA tööõnnetuse uurimise ja menetlemise korrale⁶⁶ kaks uuringus osalejat 18-st (kontoritööd tegev politseiametnik, M, 35-44a; juht, M, 25-34a). Üheksa vastanu puhul oleks nende tegutsemine puudulik, kuid see ei takistaks tööõnnetusele efektiivset reageerimist, kuuel juhul osati kirjeldada kontakteerumist oma vahetu juhi või töökeskkonnaspetsialistiga, kuid unustati vajadus pöörduda tervishoiuteenuse osutaja poole kehavigastuse ja vajadusel ajutise töövõimetuse fikseerimiseks. Ühe uuringus vastaja puhul oleks raske hiljem liigitada juhtunu tööõnnetuseks, kuna kirjeldatud tegutsemise korral oleks pööratud vaid tervishoiuteenuse osutaja poole ning alles ajutise töövõimetuse fikseerimise vajadusel teavitatud töökeskkonnaspetsialisti.

Viis uuringus osalejat ei vajanud oma töö jätkamiseks täiendavat tööohutuse alast infot ja koolitust.

„Ei vaja momendil täiendkoolitusi töötervishoiu alasel teemal. Tean kuidas käituda tööõnnetuse puhul, tean kuidas anda esmaabi ning kus asuvad esmaabivahendid töö juures.“ (Juht, M, 25-34a).

„Materjal võiks elektroonselt siseveebis üleval olla ja kui on huvi, siis ise loed.“ (Välitööd tegev politseiametnik, N, 18-24a)

Kuus uuringus osalejat sooviksid tööohutuse alaste infopäevade korraldamist.

„Meelde tuletada võiks, korraldada mõni teabepäev või rohkem lisada infot siseveebi.“ (Kontoritööd tegev politseiametnik, M, 35-44a)

Kaks vastajat soovisid lisainformatsiooni bioloogiliste terviseriskide kohta (vaktsiinid, infektsiooniohu vältimine). Samuti sooviti lisainformatsiooni psühholoogiliste terviseriskide

⁶⁶ Tööõnnetuse uurimine ja menetlemine politseis. PPA peadirektori 08.04.2010 käskkiri nr 600t, kättesaadav PPA siseveebis (25.03.2010).

kohta (kuidas vältida tööstressi, kuidas suhelda „raske“ kliendiga) (kaks vastajat), tööõnnetuse korral tegutsemise kohta (kaks vastajat) ning ergonoomiliste terviseriskide kohta (üks vastaja). Töökoha ohutus- ja terviseriskide alase informatsiooni eelistatunute infoallikatena nimetati PPA siseveebi (seitsmel juhul), ühel korral mainiti info levitamist e-kirja teel ja ühel korral infovoldikuna.

PPA tugiisikute programm

PPA tugiisikute programmist ei olnud teadlikud üheksa uuringus osalejast, kuid kaks neist nimetasid võimalike tugiisikutena PPA kaplanit ja/või psühholoogi.

„Tugiisikute programm!? Mul pole õrna aimugi sellest.“ (Juht, M, 45-54a)

„Tugiisikute programmist ei tea mitte midagi. Tean, et meil on olemas kaplan ja see on ka kõik.“ (Välitööd tegev politseiametnik, M, 35-44a)

Üheksa uuringus osalejat olid teadlikud eelpool nimetatud programmi olemasolust, kuid mitte ükski 18-st uuringus osalenust ei olnud tugiisikute teenust kasutanud.

„Kuulnud olen, aga täpsemalt ei tea midagi ja ise ei ole teenuseid kasutanud.“ (Välitööd tegev politseiametnik, N, 19-24a)

Tugiisikute programmi suhtes oldi ka kriitilised (kahel juhul).

„Tean, et see on olemas, ise kasutanud ei ole ja leian, et sellisel kujul on see täiesti mõttetu.“ (Kontoritööd tegev politseiametnik, N, 25-34a)

PPA tervisekontrolli võimalused

PPA tervisekontrolli võimalustest olid teadlikud kõik uuringus osalejad. Osalejate vastustest selgus, et politseiametnikud ise ei jälgi, millal on järgmine tervisekontrolli läbimise aeg – seda informatsiooni saavad nad töökeskkonnaspetsialistilt. Mitmed vastajad ei teadnud nimetada tervisekontrolli sagedust.

„Tean, et on olemas ja olen käinud. Peab vist käima iga kolme aasta tagant.“ (Kontoritööd tegev politseiametnik, N, 24-34a)

„Tean, et tuleb Medicoveris käia töötervishoiuarsti juures, siis on võimalus käia silmaarsti juures ja meil on jaoskonnas olemas ka vererõhuaparaat.“ (Juht, M, 35-44a)

PPA sportimisvõimalused

PPA sportimisvõimalustest olid teadlikud kõik uuringus osalejad ja aktiivselt kasutasid neid võimalusi 14 vastanut. Üks vastanu tõi eraldi välja, et väiksemates kohtades on sportimiseks vähem võimalusi.

„Lõuna Prefektuuri sportimisvõimalustega olen kursis, kuna kuulun Lõuna Politsei Spordiklubi liikmete hulka. Olen kasutanud mitmeid võimalusi, kuid puuduseks märgin selle, et Otepääl

praktilised politseipoolsed sportimise võimalused puuduvad, seega kui soovin osaleda, siis ainult keskustes nagu Tartu ja Valga. Väiksemates kohtades on sportimise võimalused suhteliselt piiratud.“ (Välitööd tegev politseiametnik, M, 19-24a)

Neli uuringus osalejat ei kasutanud PPA sportimisvõimalusi või tegi seda harva.

„Tean, et iga nädal on võimalik käia Koigi võimlas ja teha kaks tundi sporti, viimasel ajal ei ole seda ise kasutanud, kuna tööd on palju. Jaoskonnas on sõude-ergomeeter.“ (Kontoritööd tegev politseiametnik, N, 25-34a)

PPA töökeskkonnakorraldus

Oma töötingimustega olid rahul 12 vastanust, üsna rahul viis vastanust ning rahulolematu üks vastanu. Töötingimuste puudustena nimetati kahel juhul ruumipuudust, kahel juhul ebarahuldavat siseruumide valgustust, kahel juhul puudulikku ventilatsiooni, kahel juhul remontimata tööruume ning kahel juhul läbitilkuvat katust.

PPA töökeskkonnakorraldusega seonduvate põhiliste probleemidena nimetati amortiseerunud tööruume (viiel juhul), ressursside vähesust (kolmel juhul), töökeskkonnaspetsialistide vähesust (kahel juhul) või nende paiknemist töökohast kaugel (kahel juhul). Praeguse olukorraga olid rahul neli vastanutest.

Kui uuringus osalejatel paluti teha ettepanekuid PPA töökeskkonnakorralduse muutmiseks, siis üheksa ei soovinud midagi muuta, kuid tehti ka ettepanekuid töökeskkonnaspetsialistide paiknemise ja töökorralduse kohta (kolmel juhul).

Üks vastanu tegi ettepaneku tõsta töökeskkonnaspetsialistide professionaalsust ning üks vastanu tegi ettepaneku eraldada PPA töökeskkonnakorralduse jaoks rohkem ressursi, et saaksid lahendatud ka riskianalüüsidest kajastatud probleemid. Ülejäänud vastanutest (neli osalejat) ei osanud midagi soovitada.

Kõigi uuringus osalenute hinnangul oli PPA töökeskkond muutunud nende töötatud aja jooksul pidevalt paremaks.

„Seitsme aasta jooksul on väga palju muutunud, igal ametnikul on kuulivest, kummikindad. Ilma kummikinnasteta ei puudutata enam ühtegi klienti.“ (Välitööd tegev politseiametnik, M, 25-34a)

„Valga politseijaoskond renoveeriti 2010. aastal, millega paranesid ruumide tingimused. Samas Otepää konstaablijaoskonnas on ruumid kehvas seisukorras. Töös vajalikud vahendid on aastate jooksul tasapisi uuenenud. Samuti on paremaks muutunud igapäevane vormiriietus.“ (Välitööd tegev politseiametnik, M, 19-24a)

3. TULEMUSED JA ARUTELU

Ajavahemiku 2000-2010 tööõnnetuste analüüsil selgus, et ligikaudu kolmandik (34,7 %) tööõnnetuste intsidentidest oli põhjustatud õigusrikkuja ründe läbi, seega on psühholoogiline ohutegur – töövägivald ja sellega põhjuslikult seotud tööstress – Eesti politseiametnike suurim terviserisk tööõnnetuste tekkimiseks. Käesolevas lõputöös ei uuritud PPA-s registreeritud kutsehaigusi ning seetõttu ei saa lõputöö raames teha järeldusi, millised on suurimad politseiametnike töös esinevad ohutegurid. Läbiviidud intervjuudes nimetasid politseiametnikud oma töös esinevate terviseriskidena enim füüsilisi ohutegureid (müra, puudulik valgustus, erinevad ilmastikuolud), järgmise terviseriskina nimetati töövägivalda - õnnetusjuhtumeid ja traumasid; ning bioloogilisi ohutegureid (HIV, hepatiit jne). Kõige vähem tajuti terviseriskidena ergonoomilisi faktoreid (sundasend arvutiga töötades või autos istudes) ning tööstressi.

Alates 2007. aastast on oluliselt tõusnud PPA-s registreeritud tööõnnetuste arv (üle 65 % võrreldes 2006. aastaga). Kuna Eesti Vabariigis ei ole nimetatud aastatel toimunud kuritegevuse plahvatuslikku tõusu, mis oleks võinud osaliselt mõjutada ka tööõnnetuste kasvu, siis pigem oli tegu varasema tööõnnetuste alateavitamisega ja/või andmete puuduliku andmebaasi sisestamisega. Seda väidet toetavad ka intervjuudel saadud vastused, kus kõigi 18 uuringus osalenute hinnangul oli PPA töökeskkond muutunud nende töötatud aja jooksul pidevalt paremaks ning uuringus osalenutest vaid üks ei olnud rahul oma töötingimustega.

Hinnates tööõnnetuste määra aastate lõikes ja võrreldes seda Eesti statistikaga, on alates 2005. aastast PPA-s registreeritud oluliselt rohkem tööõnnetusi (nt 2010. aastal 72,9 % võrra rohkem). See teadmine ei luba siiski teha järeldusi, et politseiametnike töö on ligikaudu neli korda ohtlikum võrreldes Eesti keskmisega, kuna võrreldes PPA tööõnnetuste statistikat teiste Euroopa riikide statistikaga, on PPA-s suhtarvudes tööõnnetusi siiski tunduvalt vähem (nt 2008. aasta PPA tööõnnetuste määr oli ligi kolmandiku võrra (36 %) väiksem Soome keskmisest tööõnnetuse määrast). Seega vaatamata sellele, et tööõnnetuste registreerimine PPA-s on oluliselt paranenud alates 2007. aastast, võib olla tegemist siiski tööõnnetuste alateavitamisega ja/või andmete puuduliku andmebaasi sisestamisega.

Üheks põhjuseks, miks toimub tööõnnetuste alateavitamine, võib olla politseiametnike vähene teadlikkus. Seda hüpoteesi kinnitavad intervjuudes saadud vastused, kust selgus, et tööõnnetuse

korral oskaksid vastavalt PPA tööõnnetuse uurimise ja menetlemise korrale tegutseda ainult kaks uuringus osalejat kõigest. Uuringus osalenud kuuest juhust, kellel on võtmeroll oma alluvate koolitamisel ja teavitamisel, oleks ainult üks osanud tegutseda vastavalt kehtestatud korrale.

PPA on rakendanud erinevaid abinõusid ohuteguritest põhjustatud terviseriskide vähendamiseks. Psühholoogilise ohuteguri vähendamiseks, mis on tööõnnetuste analüüsi alusel Eesti politseiametnike suurim terviserisk tööõnnetuste tekkimiseks, on PPA-s rakendatud peamiselt järgmised abinõud – tugiisikute programm ning tervise edendus. Uuringus läbiviidud intervjuudest selgus, et PPA tugiisikute programmist ei olnud teadlikud pooled osalejaist (kaks neist oskaksid siiski nimetada võimalike tugiisikutena PPA kaplanit ja/või psühholoogi) ning mitte ükski uuringus osalenuist ei olnud tugiisikute teenust kasutanud. Sellest võib järeldada, et kuigi PPA tugiisiku programm tegutseb 2008. aastast, ei täida see sellisel kujul oma eesmärki ning politseiametnikel võib nappida toimivaid abinõusid psühholoogiliste ohuteguritega toimetulekuks. Enim edendab PPA politseiametnike tervist hoolitsedes töötajate kehalise vormi eest. Nagu selgus uuringus läbiviidud intervjuudest, olid PPA sportimisvõimalustest teadlikud kõik uuringus osalejad ja aktiivselt kasutasid neid võimalusi enam kui $\frac{3}{4}$ vastanutest.

Kuigi läbiviidud intervjuudest selgus, et intervjuueeritavate politseiametnike hinnang tööohutuse ja töötervishoiu hetkeolukorrale PPA-s on valdavalt positiivne, selgus tööõnnetuste andmete analüüsil, et esinesid puudused tööõnnetuste registreerimise meetodikas – infohulk registreeritud tööõnnetuste kohta oli erinev ning see takistas eri meetodika järgi kogutud andmete võrdlemist. Tööõnnetuste andmete statistilisel analüüsimisel selgus ka, et PPA-l puuduvad usaldusväärsed andmed tööõnnetuste kohta. On teada küll registreeritud õnnetuste arv, kuid tuginedes teiste Euroopa riikide statistikale ei tohiks neid õigeaks lugeda (nt 2008. aasta tööõnnetuste määr PPA-s oli 36 % väiksem Soome tööõnnetuste määrast). Usaldusväärse info puudumise korral on PPA-l keeruline objektiivselt hinnata töökeskkonnast tulenevaid ohte, politseiametnike töövõime taastamiseks vajalikke tegevusi ning sellega kaasnevaid kulusid, mistõttu võivad vajalikud sammud politseiametnike kaitseks jääda tegemata.

Eesti politseiametnike töös esinevate ohutegurite, tööõnnetuste ja rakendatavate meetmete analüüsist lähtuvalt teeb autor järgmised ettepanekud:

Tööõnnetuste seiresüsteemi parendamine Politsei- ja Piirivalveametis

Peamised probleemid:

- PPA-s puudub süsteemne ja kvaliteetne ülevaade tööõnnetustest.
- PPA poolt registreeritud tööõnnetuste osas valitseb alateavitamine.

Eesmärgid:

- Välja on töötatud IT-lahenduse kontseptsioon tööõnnetuste registreerimiseks vastavalt parendatud aruandluse korrale.
- PPA personalibüroo töökeskkonna ja -tervishoiutalituse ametnikud ja spetsialistid on ette valmistatud andmete registreerimiseks parendatud aruandluskorra alusel.
- Politseiametnike teadlikkus ja motivatsioon tööõnnetustest teavitamiseks on tõusnud.

Ettepanekud:

- Tagada PPA-s tööõnnetusi kajastava usaldusväärse statistika kogumine, mis tähendab tööõnnetuste registreerimiseks sellise meetodika kasutuselevõtmise, mis võimaldaks ja kindlustaks iga tööõnnetuse kohta üksikasjaliku kirjelduse kogumist ning hiljem andmete analüüsi ning ennetuspoliitika määramise ning võrdlemist teiste Euroopa riikide statistikaga.
- Arendada võrgustik tervise edenduse alase teabe levikuks politseiametnike seas.

Psühholoogilistest ohuteguritest põhjustatud terviseriskide vähendamiseks olemasolevate abinõude parendamine Politsei- ja Piirivalveametis

Peamised probleemid:

- Intervjuude põhjal võib arvata, et politseiametnikud on vähe informeeritud PPA vastavatest abinõudest ning seetõttu võivad ilma jääda toetusest tööprobleemide, stressi, kriiside, traumasündmuste jt probleemide puhul, mis mõjutavad tööl toimetulekut.
- Politseiametnikud, kes on teadlikud vastavatest abinõudest, ei kasuta neid (käesolevas lõputöös ei uuritud selle võimalikke põhjuseid).

Eesmärgid:

- PPA-s on tagatud efektiivsed võimalused tööstressiga võitlemiseks.

Ettepanekud:

- Hinnata PPA tugiisikute programmi usaldusväärsust ning efektiivsust politseiametnike seas (nt viia läbi küsitlus selgitamaks välja, kas politseiametnikud on piisavalt informeeritud PPA vastavatest abinõudest) ning tulemustest lähtuvalt levitada teavet tugiisikute programmi kohta või leida täiendavaid abinõusid psühholoogiliste ohutegurite vähendamiseks (nt politseiametniku automaatne suunamine psühholoogi vastuvõtule pärast iga traumasündmust tööl, vabatahtlik stressianalüüs, juhtide koolitamine nende endi ja alluvate tööstressi ilmingute märkamiseks ja stressijuhtimiseks jne).
- Arendada võrgustik tööstressialase teabe levikuks politseiametnike seas.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli osutada tähelepanu politseiametnike töös esineda võivatele ohuteguritele, analüüsida Eesti politseiametnike tööõnnetuste tekkepõhjuseid ning PPA abinõusid politseiametnike võimalike terviseriskide vähendamiseks.

Eesti politseiametnike tööõnnetuste tekkimisel suurimate terviseriskide hindamiseks analüüsiti PPA poolt ajavahemikul 2000-2010 registreeritud tööõnnetuste andmeid. Andmete statistilisel analüüsil selgus, et ligikaudu kolmandik (34,7 %) tööõnnetuste intsidentidest oli põhjustatud õigusrikkuja ründe läbi, seega on psühholoogiline ohutegur – töövägivald ja sellega põhjuslikult seotud tööstress – Eesti politseiametnike suurim terviserisk tööõnnetuste tekkimiseks. Tööõnnetuste andmete analüüsil selgusid ka puudused tööõnnetuste registreerimise metoodikas – infohulk registreeritud tööõnnetuste kohta oli erinev ning see takistas eri metoodika järgi kogutud andmete võrdlemist. Samuti lubas tööõnnetuste statistiline analüüs järeldada, et PPA-l puuduvad usaldusväärsed andmed tööõnnetuste kohta. On teada küll registreeritud õnnetuste arv, kuid tuginedes teiste Euroopa riikide statistikale ei tohiks neid õigeaks lugeda.

Selgitamaks ja hindamaks olukorda tööohutuse ja tervishoiu alal PPA-s, kasutati süvaintervjuid. Läbiviidud uuringus selgus, et intervjueeritud politseiametnikud tundsid ennast oma töös kõige enam ohustatuna füüsilistest ohuteguritest (müra, puudulik valgustus, erinevad ilmastikuolud), järgmise suurema terviseriskina nimetati töövägivalda ning bioloogilisi ohutegureid. Kõige vähem tajuti võimalike terviseriskidena ergonoomilisi faktoreid ning tööstressi. Lisaks selgus, et intervjueeritud politseiametnikel oli vähene teadlikkus toimimise kohta tööõnnetuse korral, mis võib omakorda olla üheks põhjuseks tööõnnetuste alateavitamisel. Uuringus selgus, et vaatamata asjaolule, et psühholoogiline ohutegur on Eesti politseiametnike suurim terviserisk tööõnnetuste tekkimiseks, võib politseiametnikel nappida toimivaid abinõusid psühholoogiliste ohuteguritega toimetulekuks. Intervjueeritud politseiametnike üldine hinnang tööohutuse ja tervishoiu hetkeolukorrale PPA-s oli valdavalt positiivne.

Olulisemaks ettepanekuks peab autor vajadust tagada PPA-s tööõnnetusi kajastava usaldusväärse statistika kogumine ning vajadust välja arendada võrgustik tervise edenduse alase teabe levikuks politseiametnike seas. See võimaldaks parandada tööõnnetustest teavitamist, nende registreerimist ja uurimist, mille tulemusel on võimalik teha paremaid otsuseid töötingimuste

parandamiseks ning seeläbi ka tööõnnetuste vältimiseks. Samuti peab autor oluliseks vajadust tagada PPA-s efektiivsed võimalused tööstressiga võitlemiseks ning vajadust välja arendada võrgustik tööstressialase alase teabe levikuks politseiametnike seas.

Käesolevas lõputöös ei uuritud PPA-s registreeritud kutsehaigusi ning seetõttu ei saanud lõputöö raames teha järeldusi, millised on suurimad politseiametnike töös esinevad ohutegurid. Autor leiab, et politseiametnike võimalike terviseriskide vältimiseks ning kutsehaiguste väljakujunemise vähendamiseks on vajalik selles valdkonnas läbi viia täiendavaid uuringuid. Autor pakub Sisekaitseakadeemia jaoks lõputöö teemaks „Eesti politseiametnike töös esinevate ohutegurite, kutsehaiguste ja rakendatavate meetmete analüüs”.

Autor on arvamisel, et käesoleva lõputöö koostamisel läbiviidud uurimistöö tulemusi saab PPA personalibüroo töökeskkonna ja -tervishoiutalitus kasutada ühendameti tööohutuse ja töötervishoiu hetkeolukorra hindamisel ja sellealase töö planeerimisel.

SUMMARY

The dissertation contains 42 pages, including 2 pages of appendices, 8 tables and 50 sources have been referenced. The original language of the dissertation is Estonian and is written in accordance with the “Guide to Composing and Formulating Dissertations” approved by the Rector’s directive no 6.1-5/363 dated 01.11.2010.

The main objective of the dissertation is to map out and highlight the dangers and hazards faced by Police Officers in their daily work, analyze the main causes of most commonly occurring accidents and the preventive measures currently in place to minimize those.

In order to assess the biggest health risks, the statistical data of occupational accidents were analyzed for the period 2000-2010 and concluded that the main health risks are associated with psychological factors such as workplace violence and work related stress.

To examine and evaluate the current state of occupational health and safety situation in the workplace, in depth interviews were conducted with senior officials and specialists at the Estonian Police and Boarder Guard Board. The study revealed that the highest perceived risk factors were mainly related to physical factors such as noise levels, poor lighting and weather conditions. In general police officers have limited knowledge on required actions in case of occurring occupational accidents and there is also lack of awareness when it comes to available tools and measures for combating psychological hazards in the workplace. The general sentiment on the current workplace health and safety measures at the Estonian Police and Boarder Guard Board is generally positive.

The findings and conclusions of the dissertation can be used to evaluate the current state of occupational health and safety situation at the Police and Border Guard Board and for the relevant required planning and review activities.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Aaviksoo, E., „Elukutseliste autojuhtide kutsega seotud terviseriskide teke ja nende vältimine“, 13 *Eesti Töötervishoid* (2005), nr 4, 37-41
- Anion, L., *Politseinike ja nende klientide vaimsest tervisest* (Tallinn: Eesti - Rootsi vaimse tervise ja suitsidoloogia instituut, 2005)
- Bioloogilistest ohuteguritest mõjutatud töökeskkonna töötervishoiu ja tööohutuse nõuded, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 05.05.2000 nr 144, jõustunud 01.07.2000 – RT I 2000, 38, 234
- Drew, R., Donoghoe, M., Koppel A., Laukamm-Josten, U., Politi, C., Rotberga, S. *et al.*, *Evaluation of fighting HIV/AIDS in Estonia* (Copenhagen: WHO, 2008)
- European Agency for Safety and Health at Work, „Euroopa tööõnnetuste statistika (*European statistics on accidents at work – ESAW*) metodoloogia“ (2001) <<http://osh.sm.ee/publications/esaw.pdf>> (01.04.2011)
- Gyi, D.E., Porter, J.M., „Muscoskeletal problems and driving in police officers“, 48 *Occupational Medicine* (1998), 153-160
- Ida Prefektuuri ja Ida Prefektuuris tööpiirkonnas töötavate Politsei- ja Piirivalveameti ametnike töökeskkonna riskianalüüsi kinnitamine. Ida Prefektuuri prefekti 09.02.2011 käskkiri nr 11, kättesaadav PPA siseveebis (16.03.2011)
- Jauhiainen, T., Vuorinen, H.S., Heinonen-Guzejev, M., *Ympäristömelun vaikutukset* (Helsinki: Edita Prima OY, 2007)
- Justiitsministeerium, „Kuritegevus Eestis 2008“ (2009) <[www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52483/10.+Kuritegevus+Eestis+2008 .pdf](http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=52483/10.+Kuritegevus+Eestis+2008.pdf)> (01.04.2011)
- Kliiman, K., „Highly drug-resistant tuberculosis in Estonia: Risk factors and predictors of poor treatment outcome“, the dissertation of the degree of Doctor of medicinal Sciences, University of Tartu (2010)
- Kohv, T., „Keegi ei ole kuulikindel“ (2011), kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/uudised/uudis.dot?id=253316> (05.05.2011)

- Küüdorf A., „Välikoristustööde terviseriskid“, 15 *Eesti Töötervishoid* (2007), nr 1, 44-50, <www.ti.ee/public/files/KergendaKoormat/vk_terviseriskid.pdf> (01.04.2011)
- Loogna, N., *Kutsehaigused* (Tallinn: Teabekirjanduse OÜ, 2007)
- Lõhmus, L., Rüütel, K., Abel-Ollo, K., Loit, H-M., Talu, A., Uusküla, A., „HIV-nakkuse ning teiste infektsioonide ja riskikäitumise levimus süstivate narkomaanide seas Tallinnas ja Kohtla-Järvel“, uurimustöö, Tervise Arengu Instituut, Tartu Ülikool (2008)
- Lääne Prefektuuri ja Lääne Prefektuuris tööpiirkonnas töötavate Politsei- ja Piirivalveameti ametnike töökeskkonna riskianalüüsi kinnitamine. Lääne Prefektuuri prefekti 27.12.2010 käskkiri nr 137, kättesaadav PPA siseveebis (16.03.2011)
- Murd, M., Trummal, A., „HIV ja seotud nakkused arvudes 2009. aasta seisuga“ (2010), Tervise Arengu Instituut, statistika, <rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/2909/1/Murdjt2010.pdf> (31.03.2011)
- Mänd, A., „Eesti politseiametnike oht olla nakatatud vere teel levivate infektsioonidesse tööülesannete täitmise ajal“, lõputöö, Sisekaitseakadeemia politseikolledž (2008)
- Müra normtasemed elu- ja puhkealal, elamutes ning ühiskasutusega hoonetes ja mürataseme mõõtmise meetodid, vastu võetud Sotsiaalministri määrusega 04.03.2002 nr 42, jõustunud 01.07.2002 – RTL 2002, 38, 511
- Nurk, K., „Vaktsineerimine“, Siseministeriumile saadetud ülevaade vaktsineerimisest, PPA (18.03.2011, kiri nr 4.3-07/13565), kättesaadav PPA dokumendi haldusprogrammist Postipoiss (24.03.2011)
- Official Statistics of Finland: Occupational accident statistics, “Occupational accident statistics 2008“ (30.11.2010), <www.stat.fi/til/ttap/2008/ttap_2008_2010-11-30_en.pdf> (01.04.2011)
- Orru, H., „Välisõhu kvaliteedi mõju inimeste tervisele Tallinna linnas“, õhusaaste tervisemõju uurimustöö, Tartu Ülikool (2007)
- Pagane, J., Chanmugam, A., Kirsch, T., Kelen, G.D., „New York City Police Officers Incidence of Transcutaneous Exposures“, 46 *Occupational Medicine* (1996), No 4, 285-288
- Politsei enesekaitsevahendite loetelu ja enesekaitsevahenditele esitatavad nõuded, vastu võetud Siseministri määrusega 14.12.2009 nr 62, jõustunud 01.01.2010 – RT I 2009, 95, 1397
- Politsei ja piirivalve seadus, 06.05.2009, jõustunud 20.05.2009 - RT I 2009, 26, 159

- Politseiameti tugiisiku programm ja tegevuskava. Politseipeadirektori 11.07.2008 käskkiri nr 201, kättesaadav PPA siseveebis (17.03.2010)
- Politseiametniku ning Politsei- ja Piirivalveameti kõrgema ametniku kutsesobivusnõuded, sh haridusnõuded ning nende kontrollimise tingimused ja kord, vastu võetud Siseministri määrusega 14.12.2009 nr 66, jõustunud 01.01.2010 – RTL 2009, 95, 1401
- Politseiametniku tervisenõuded ja tervisekontrolli kord ning nende tervisetõendi sisu ja vormi nõuded, vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega 17.12.2009 nr 212, jõustunud 01.01.2010 – RT I 2009, 65, 446
- Politseiasutuste teenistujate koosseisud, vastu võetud Siseministri määrusega 01.02.2010 nr 2, jõustunud 13.02.2010 — RTL 2010, 6, 109
- PPA, „Eri- ja füüsiline ettevalmistus“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/eri-ja-fyysiline-ettevalmistus/> (17.03.2011)
- PPA koosseisu andmed 2000-2010. aasta kohta, kättesaadavad PPA personalibüroos
- PPA poolt ajavahemikul 2000-2010 kogutud tööõnnetuste andmed, kättesaadavad PPA töökeskkonna ja -tervishoiutalituses
- PPA, „Sport“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/sport/> (17.03.2011)
- PPA, „Töökeskkond“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/personal/tookeskkond/l/> (17.03.2011)
- PPA, „Tervisekontroll“, kättesaadav PPA siseveebis <ppa-siseveeb.polsise/administratsioon/personal/tookeskkond/tervisekontroll/> (17.03.2011)
- Rahvatervise seadus, 14.06.1995, jõustunud 21.07.1995 - RT I 1995, 57, 978
- Rahman, M.A., Badruzzaman, A.B.M., Rahman, H.M., „Assessing the Impact of Exposure to Polluted Air on the Pulmonary Systems of Service Personnel Using a Peak Flow Meter“, 11 *Australian Journal of Basic & Applied Sciences* (2010), No 4, 5533-5549
- Rannamaa, I., *Jalgrattasport: I-III tase* (Tallinn, Sunprint Invest, 2007)
- Saar, K., „Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkonna riskianalüüs“, PPA töökeskkonna ja -tervishoiutalitus (2010)
- Schrader, S.M., Breitenstein, M.J., Lowe, B.D., „Cutting Off the Nose to Save the Penis“, 5 *Journal of Sexual Medicine* (2008), No 8, 1932-1940

- Soon S., „Paljud töandjad ei mõista endiselt tervisekontrolli vajadust“, Tööinspektsiooni infokiri (juuni 2010) <uudiskiri.ti.ee/files/juuni2010_aktuaalne.pdf> (16.03.2011)
- Tamm, R., „Hea praktika II: Lõõgastustuba“, *Hea praktika näiteid töökoha tervisedenduses* (Tallinn, Tervise Arengu Instituut, 2010), 26
- The Central Intelligence Agency: the World Factbook, „Bangladesh: Major cities - population“ (2009) <www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bg.html> (29.03.2011)
- Tööinspektsioon, „Töötervishoiuarsti kabineti rajamine“, töökeskkonna parimad praktikad, <www.ti.ee/public/files/02_Louna_politseiprefektuur.pdf> (16.03.2011)
- Tööinspektsioon, „Töötervishoiuteenuse pakkumine tervisekabinetis“, töökeskkonna parimad praktikad, <www.ti.ee/public/files/03_Pohja_politseiprefektuur.pdf> (16.03.2011)
- Tööinspektsioon, „Tööõnnetused, kutsehaigused, tööst põhjustatud haigestumised Eesti Vabariigis 1995-2010“ (2010), <www.ti.ee/public/files/2010/vabariik_1995-2010.pdf> (01.04.2011)
- Töötervishoiu ja tööohutuse seadus, 16.06.1999, jõustunud 26.07.1999 – RT I 1999, 60, 616
- Tööõnnetuse uurimine ja menetlemine politseis. PPA peadirektori 08.04.2010 käskkiri nr 600t, kättesaadav PPA siseveebis (25.03.2010)
- Violanti, J.M., Paton, D., „Police trauma: Psychological Aftermath of Civilian Combat“ – Violanti, J.M., Paton, D. (ed), *Police trauma: Psychological Aftermath of Civilian Combat* (Illinois: Charles C. Thomas, 1999), 5-9
- World Health Organization, „Ottawa Charter for Health Promotion“ (21.11.1986), <www.who.int/hpr/NPH/docs/ottawa_charter_hp.pdf> (05.05.2011)
- Wu, C.C., Young, Y.H., „Ten-year longitudinal study of the effect of impulse noise exposure from gunshot on inner ear function“, 48 *International Journal of Audiology* (2009), No 9, 655-660

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Ajavahemikul 2000-2010 registreeritud politseiametnikega toimunud tööõnnetused...	20
Tabel 2. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste jaotumine aastate lõikes.....	21
Tabel 3. Ajavahemiku 2000-2010 PPA tööõnnetuste määr aastate lõikes võrreldes Eesti tööõnnetuste määraga.....	21
Tabel 4. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste sooline jagunemine.....	22
Tabel 5. Ajavahemikul 2000-2010 toimunud tööõnnetuste esinemissagedus erinevates vanusegruppides.....	22
Tabel 6. 2010. aasta tööõnnetused vigastuse liigi järgi liigitatuna.....	24
Tabel 7. 2010. aasta tööõnnetused vigastatud kehaosa järgi liigitatuna.....	24
Tabel 8. Tegelik valimi detailne jaotus.....	25

LISA 1. INTERVJUU KAVA

Sissejuhatavad küsimused

1. Rääkige paari lausega endast – nimi, vanus, seos Politsei- ja Piirivalveametiga (töölane staatus), tööstaaž jne.
2. Mida Teie jaoks üldse tähendab tervislik ja ohutu töökeskkond? Kui oluliseks Te seda peate?
3. Millised on Teie hinnangul põhilised probleemid, mis seonduvad Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkonnakorraldusega? Millest tunnete puudu olevat ja miks Te nii arvate?

Võtmeküsimused

4. Kui rahul olete oma töötingimustega?
5. Nimetage palun mõned võimalikud terviseriskid oma töös.
6. Mis tööohutuse alast infot ja koolitust sooviksite oma töö jätkamiseks?
7. Mida teate Politsei- ja Piirivalveameti tugiisikute programmist? Kas olete seda võimalust ise kasutanud?
8. Mida teate Politsei- ja Piirivalveameti tervisekontrolli võimalustest? Kas olete seda võimalust ise kasutanud?
9. Mida teate Politsei- ja Piirivalveameti sportimisvõimalustest? Kas olete seda võimalust ise kasutanud?

10. Kuidas on Teie hinnangul Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkond muutunud Teie töötatud aja (X aasta) jooksul? Palun tooge mõned näited.
11. Kas vajaksite enam infot töökoha ohutus- ja terviseriskide kohta? Millised on eelistatumad infoallikad?
12. Kirjeldage, palun, kuidas tegutseksite tööõnnetuste puhul.

Kokkuvõtvad küsimused

13. Mis Teile Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkonnakorralduse juures meeldib ja mis ei meeldi?
14. Mida Te muudaksite Politsei- ja Piirivalveameti töökeskkonnakorralduses ja miks te nii arvate?
15. Mida Te kindlasti ei muudaks ja miks te nii arvate?
16. Kelle abile loodate töötervishoiu ja -ohutuse parendamisel?
17. Kas Te soovite küsimusi või oma vastuseid kommenteerida?

Suur tänu Teile!